

O R T A K A K I L - A N T A K Y A

Ortak Akıl-Antakya 23-24 Ağustos 2023 Antakya Çalıştayı Toplantı Notları

Ortak Akıl-Antakya 23-24 Ağustos 2023 Çalıştayı, 2. Gün, 1. Oturum

O R T A K A K I L - A N T A K Y A

24.08.2023 | 2. Gün | 1. Oturum | Hatay Büyükşehir Belediyesi Meclis Salonu

Can Binan (CB)

Mustafa H. Sayar (MS)

Gülsün Tanyeli (GT)

Sevim Aslan (SA)

Şerif Süveydan (ŞS)

ŞS: Antakya kültürel mirasının nasıl değerlendirildiği ile ilgili bazı sorular ortaya koyduk. Öncelikle kısaca kendimizden bahsedeceğim ve ortaya koyduğumuz tartışmayı, sonrasında da gerekli gördüğümüz soruları aktaracağız. ORTAK AKIL-ANTAKYA platformu olarak depremden hemen sonra bir araya geldik. İlk çekirdek ekipte Ece Ceylan Baba, Emre Arolat, Murat Tabanlıoğlu, Adem Sözüer, Mithat Rende bulunuyordu. Onların öncülüğünde ilk temas kurulan kişiler ben (Şerif Süveydan), Eda Yazkurt ve Çağlayan İnce oldu. Bu şekilde bir çekirdek ekip kurulmuş oldu. Danışma kurulunda Prof. Dr. İlhan Tekeli, Bekir Ağırır, Yiğit Gülöksüz bulunurken, Prof. Dr. Naci Görür, Prof. Dr. Alper İlki ise danışmanlık desteği vermektedir. Levent Erden ise iletişim konusunda destek vermektedir. Platform sonrasında bir dernekleşme sürecine gidildi ve dernek kuruldu. Ayrıca danışma kurulu yanında çeşitli çalışma gruplarımız bulunmakta. Bugün aramızda olacak hocalarımız, Arkeoloji ve Kültür Mirası çalışma grubunu oluşturuyor. Bu bağlamda Dr. Öğr. Üyesi Gülsün Tanyeli, Prof. Dr. Can Binan, Prof. Dr. Mustafa H. Sayar ve Sevim Aslan burada olacaklar. Esas itibarıyla ORTAK AKIL-ANTAKYA'nın hedefi, bir sivil platform olarak kamu tarafındaki paydaşlar ile sivil toplum paydaşları arasındaki arabuluculuğu sağlamak. Bunun, her iki tarafın da daha verimli çalışabilmesi ve sonuç ürünün daha nitelikli olmasını sağlamak için önemli olduğunu düşünüyoruz.

27 Şubat'ta ilk toplantımızı yaptık, 28 Mart'ta ikinci bir genel toplantı yaptık. 7 Nisan'da ORTAK AKIL-ANTAKYA platformu olarak Antakya'yı ziyaret ettik. 16 Mayıs'ta sürecin nasıl idare edilebileceğine ilişkin kendi aramızda bir toplantı düzenledik. 17 Haziran'da Antakya ziyaretimizi gerçekleştirdik. Burada gerçekleşen çalıştay sonucunda 20 sayfalık bir toplantı tutanağı yayınlandı. Toplantıda dile getirilen her görüş tutanağa geçirildi. Ses kaydı da alındı. Hem ses kaydı hem de toplantı tutanağı açık kaynak olarak internette yayınlandı. İsteyen herkes erişebilir. Sosyal medya hesaplarımızdan ve internet sayfamızdan ulaşabilirsiniz. Bu toplantının sonucunda katılımcıların da görüşlerini içeren 16-17 maddelik bir sonuç bildirgesi ortaya konuldu. Bugün de çalıştaylar düzenlenmeye devam ediyoruz. Hukuk ve Sağlık sonrasında, bugün Kültürel Miras ve Arkeoloji çalıştayını gerçekleştiriyoruz. Bu toplantı da diğer ikisi gibi, tüm görüşlerin kayda alındığı, kayıtların ve tutanakların açık kaynak şeklinde paylaşıldığı bir çalıştay olacaktır. Açıklık ve şeffaflık konusu, önemseydiğimiz bir konu. Bu anlamda daha önce paylaştığımız "5 Acil Karar İhtiyaç Listesi"ne değinmek faydalı olacaktır.

Bir şehrin geleceği hakkında konuşabilmek ancak özerklik, müzakere, etaplama, veri şeffaflığı ve açık kaynaklı arşiv ile mümkün olabilir. Yerel yönetim burada kritik öneme sahip. Maalesef deprem nedeniyle Antakya'daki belediyelerin işlerlik kapasitesi son derece tahrip olmuş durumda. Anlıyoruz ki, Türkiye'deki kanunlar ve yönetmelikler doğrultusunda merkezi idare de afete karşı yapılacak müdahalelerde ana belirleyici olma düşüncesinde. Ancak depremden sonra geçen 6 aylık süre içerisinde uzaktan bakıldığında sürece dair görülenler, şeffaflığın olmadığı, kimsenin hiçbir şey bilmediği, bilgilendirmenin yapılmadığı ve koordinasyon sorunları olan bir sürece işaret ediyor. Uzun Çarşı ve esnafı Antakya için oldukça önemli bir yere sahiptir. Orada dükkanı olan bir esnafın bile kafasının bu kadar karışık olması normal bir durum değil. Bu noktada mutlaka bir politika

O R T A K A K I L - A N T A K Y A

değişikliğine gidilmeli. Bizim platformumuz genel itibariyle, siyasi oluşumlarla ortaklık kurmayan, özerk, şeffaf ve hesap verebilir şekilde çalışan bir koordinasyon ekibi.

Bir şehir ancak müzakere ile doğru şekilde kurulabilir. Şehir birilerinin karar verdiği, diğerlerinin de uyguladığı bir mekanizma olamaz, zira şehir karmaşık ve aktif bir yapıdır. Şehir oluşturan insanların birbirleri ile müzakere içerisinde, kendi çıkarlarını koruyarak karar vermeleri gerekir. Bu müzakere ne kadar geniş kapsamlı bir şekilde kurgulanırsa, sonuç da o kadar iyi olur. Türkiye’de birçok karar, çok az kişinin masaya ulaşımı olabildiği, karar vericilerin çok az sayıda olduğu ve geniş kapsamlı katılım imkanının olmadığı süreçlerde alınıyor. Türkiye’deki imar faciasının en büyük nedeni bu tür süreçler; etaplama, müzakere süreçlerinin aşamalanması ile ilgili bir konu. Şehir, kompleks varlığı nedeniyle tek hamlede planlanabilecek bir oluşum değil. Bu süreç fabrikasyon bir yöntemle ilerletilemez. Dünyanın tüm şehirlerinde master planlar açık kaynak şeklinde halk ile paylaşılır. Bu planlar oluşturulurken yapılan her toplantıya ait notlara ulaşılabilir. Ancak biz ülkemizde hangi kararların, nasıl ortamlarda, hangi kaynaklara dayanılarak alındığını bilmiyoruz. Bu yalnızca Antakya’da değil, İstanbul’da da aynı. Toplantıların, görüşmelerin kayıt altında alınması gerektiğini bilmiyor olamayız; bürokratlar bunu bilmiyor olamaz. Ancak yine de öyle yapıyoruz. Açık kaynaklı arşiv çok önemli; bir kent ancak arşiv ile planlanabilir. Türkiye’de uluslararası standartta bu işlere başlayan şehirler var. İstanbul planlama ajansı bunlardan biri. Sürekli veri üretmeli ve aktif veri üzerine tartışmalıyız. Ancak veri üretme ve paylaşma konusunda son derece cimri bir kamusal ortamımız var. Böyle bir ortamda bilgi nasıl üretilebilir? Antakya depreminde ölen kişi sayısında bile hiçbirimiz mutabık değiliz. Bunda bile veri şeffaflığı noktasında sorun yaşıyoruz. Bunlar çok kritik konular.

Avrupa’da yapılan tasarımlara mucizevi gözüyle bakıyoruz fakat öyle değiller. Oradaki süreçler, çok küçük parçaların yan yana eklenmesiyle oluşan mucizevi sonuçlar. Hiçbir mucizevi tasarım tek başına üretilemez. Müzakerenin bir parçası tartışmadır. Tartışma ortamında verimli sonuçlar üretilebilir. Bu nedenle olabildiğince açık ve net konuşmaktan çekinmiyor olmamız gerek. Örneğin çok basit bir soru: Antakya’da Küçük Sanayi Bölgesi arkeolojik sit alanının üzerinde ve biliyoruz ki orada akropol bulunuyor; bu durumda Antakya Ticaret Odası üretim tesislerinin taşınması doğru mudur, yanlış mıdır? Bir bilim kurulu toplanıp bunun yanıtını veremez. Bu kadar karmaşık bir kent dokusunda bilim reçete veremez. Bilim ancak bir bakış açısıyla ilgili modeller geliştirebilir. Antakya Ticaret Odası’na kayıtlı olan ve orada yine ticaret yapılması gerektiğine inanan büyük bir grup var. Ayrıca bölgenin boşaltılıp bir kazı alanı haline getirilmesini savunanlar da var. Bu iki grup karşılıklı olarak fikirlerini savunmalı ve ortak bir yol bulunmalı. Kararlar, ortak tartışmalar sonucunda müzakere ile alınsın. Antakya’nın bunu yapmak için entelektüellik konusunda, örgütlenme konusunda, iletişim becerisi konusunda hiçbir eksiği yok. Antakya’nın dışarıdan gelen karar vericilere ihtiyacı yok. Eski toplantılardan birinde Ayhan Kara şöyle bir cümle kurmuştu: “Antakya’ya zarar veren ne yapıldıysa, o dışarıda bir yerde tezgahlandı. Asi’nin zapturapt altına alınması, Amik Gölü’nün kurutulması vb.” Bunlara çok küçük gruplar karar verdiler. Belki o dönemlerde bu normaldi. Fakat bugünün normali öyle değil. Dünyanın hiçbir yerinde bu şekilde yapılmıyor ve Antakya’nın da bu konuda bir eksiği yok. Karar, bir toplantı masasında, 5 kişinin toplandığı bir yerde x, y, z kişinin bir araya gelip vereceği şekildeyse, problemlidir. Ayrıca, deprem bölgesindeki acil ihtiyaçları düşünürsek, bizim müzakere edecek vaktimiz var mı? Biz olduğunu düşünüyoruz... Bugüne kadar “vaktimiz yok diyerek” bu noktaya kadar geldik. Ve şu an şehirlerimiz, potansiyel enkazlar. Biz toplum olarak bu kadar zengin değiliz; bu kadar enerjiyi, bu kadar inşaat yatırımını, bu kadar duygusal yatırımını ilk felakette kaybediyoruz.

Ayrıca bir önceki gün toplantıda iletilen bir röportaj yansıtacağım. Bu sokak röportajı Hakan Boyacı tarafından yapıldı. Eski Antakya’da bir mülk sahibiyle yapılmış bir röportaj. Belki konuya girmek için de iyi olabilir (röportaj izletildi). Kısaca bu toplantının sorularını takdim edeyim, bu soruları belirlerken, uzun tartışmalar yaptık kendi aramızda. Olabildiğinde kapsayıcı, sorgulayıcı olmaya çalıştık.

Sorular;

1. Kentsel sit alanının bütününde tarihi dokunun geleceğine ilişkin bütüncül bir stratejinin ilkeleri neler olabilir?
2. Deprem öncesine ait tespit ve analizlerin güncelliğini yitirdiği düşünülürse güncel durumun tespit ve analizini için nasıl bir yöntem izlenebilir?
3. Antakya'nın kültürel miras alanlarına yönelik zamanı geriye döndürüp, 5 Şubat 2023'teki kentsel durumu birebir geri getirmenin mümkün olmadığını göz önünde bulundurarak, koruma konusuna başka perspektiflerden nasıl yaklaşabiliriz?
4. Şehrin tarihi merkezinde koruma amaçlı bütünsel bir rekonstrüksiyon kararının alınması gerçekleştirilebilir bir hedef midir? Kamuoyunda şehrin tarihi merkezinin deprem öncesindeki haline dönmesi yönünde dile getirilen taleplere koruma tartışmaları bağlamında nasıl yaklaşılabilir? Yakın zamanda başka coğrafyalarda gerçekleşmiş olan benzer durumlar, özellikle 2. Dünya Savaşı sonrasında Avrupa'da bombalanmış tarihi kentlerin yeniden canlandırılması çalışmaları ile ilgili örneklerin incelenmesi, koruma konusunda alternatif bir yaklaşım sağlayabilir mi?
5. Kentin yok olan kısımlarının/yapılarının, anıtsal ya da sivil mimari örneklerinin, koruma prensiplerine uygun bir şekilde (koruma, canlandırma ve yeniden yapım gibi) ayağa kaldırılması yeterli midir? Bu yaklaşım, deprem öncesine geri dönmeyi sağlayabilir mi, yoksa en son durumda sahibiliğini kaybetmiş bir rekonstrüksiyon problemi ile karşı karşıya mı kalınmasına sebep olur?
6. Depremde ağır bir şekilde tahrip olmuş bir kentin hem soyut hem de somut kimliği sadece kentsel planlama kararları ile belirlenebilir mi? Tarihsel bir süreç eşliğinde şekillenmiş olan çok kültürlü bir kent kimliğinin yeniden oluşturulmasında, yardımcı olacak birkaç kentsel dokunuş ile yetinilmeli mi?
7. Toprak altında olduğu bilinen ve henüz kısmen gün yüzüne çıkarılmış arkeolojik mirasın görünür hale gelmesi için nasıl bir yol izlenebilir? Kenti geniş bir arkeolojik park halinde planlayarak büyük maliyetli ve çalışma alanı belirgin olmayan kazılar yapmaktansa belirli kritik bölgelerde sondaj çalışmaları yaparak kentsel yırtıklar oluşturmak vasıtasıyla Antakya'nın Eski Çağ ve Orta Çağ yeraltı mirasının kentsel doku ile entegrasyonu sağlamak sürdürülebilir bir planlama seçeneği olarak değerlendirilebilir mi?
8. Antakya için deprem yalnızca yıkım ve kayıplara sebep olmamış, kentin hafızasını da derinden etkilemiştir. Bu doğrultuda depremin tüm izlerini silmeye yönelik kentsel planlamalar yapmak doğru bir yaklaşım mıdır? Depremi anmak için anıt kültürü yeterli midir? Bunun yerine kentin kültürel hafızasını öne çıkaran kent belleğine yönelik daha onarıcı ve tamamlayıcı bir alternatif sunabilir mi?
9. Büyük bir felaket sonrasında hasar almasına rağmen ayakta olan kültür varlıklarının restorasyonunda sökülme ve yıkım gibi tekniklere öncelik veren yaklaşımlar sürdürülebilir olmamakla beraber onarıma yönelik tekniklere oranla çok daha maliyetli olmaktadır. Yıkıp yeniden yapma yaklaşımının önüne geçmek için ne gibi yollar izlenebilir?
10. Kentsel sit alanının içinde bulunan yıkılmış ya da ayakta duran niteliksiz yapılar için nasıl bir yol izlenebilir?
11. Antakya kentsel sit alanı içinde zemin altındaki tarihsel katmanlar ve deprem riski dikkate alındığında ne tür inşaat teknikleri uygulanabilir?
12. Tarihi ve geleneksel nitelikteki yapıların büyük bir kısmı yapım tekniği açısından depreme karşı dirençli değildir. Gereken "güçlendirme" müdahaleleri, tarihi yapıların mimari kimliği ve konstrüksiyon özelliklerini etkileme noktasına geldiğinde restorasyona yönelik prensip ilkeleri neler olmalıdır?
13. Şahıs mülkiyetinde bulunan ve depremde zarar gören kültür varlıklarına sahip olan kişilere izleyecekleri yol ve yöntemlere dair nasıl bir öneri sunulmalıdır? Olağan Koruma Kurulu süreçlerinin uzunluğu düşünüldüğünde karar mekanizmasının hızlandırılması, daha pratik hale getirilmesi, finansman koşullarının sağlanması gibi konularda ne tür öneriler düşünülebilir?

O R T A K A K I L - A N T A K Y A

14. Tarihi kent merkezinde kentsel dokunun oluşmasında kritik bir öneme sahip olan mülkiyet dokusunun hızlı ve radikal bir değişime uğramaması için nasıl yöntemler önerilebilir?

Gülsün Tanyeli, Can Binan, Sevim Aslan, Mustafa Sayar koruma oturumunu başlattı.

Yasemin Sarıkaya Levent – Mersin Üniversitesi / Şehir ve Bölge Planlama Bölümü

Yeniden inşa terimi için belki geçmiş uluslararası anlaşmalara da bakmak gereklidir. Bu konuda çalışmış olan önemli kurumlar var; Dünya Miras Alanları Sözleşmesi'nde, Dresden Tüzüğü'nde ve "Operational Guideline"larda da geçiyor bu yeniden inşa konusu. Birçok tüzükte ve anlaşmalarda yeniden inşa konusu için olumsuz görüş bildirilmekte. Yeniden inşanın aslında en son başvurulacak yöntem olduğu dile getiriliyor. Geçmişin taklit edilmemesi gerektiği, ne kadar belgeye dayanırsa dayansın tasvip edilmediğini görüyoruz. Ancak başka bir önemli metin olan Riga Tüzüğü'nde İkinci Dünya Savaşı'nda kentlerin yeniden inşasına temel olan bir anlayış bulunuyor. Eğer ki toplumsal iyileşme ve bir uzlaşma yakalandıysa yeniden inşa yapılabilir ancak bunu yaparken belirli koşullar koyulmuş. Eskinin taklit edilmediği, yeni olanın anlaşılabilir olduğu bir yeniden inşanın mümkün olabileceği belirtiliyor. Buna karşın bizim ilke kararımızda, 660 yasındaysa, belge var ise, aynı malzemeyle aynı planda aynı oturumda yeniden yapacaksınız, taklit edeceksiniz diyor. Bir uyumsuzluğumuz var bu konuda. Aslında üst kararlardan gelen bir tartışma bu. Bizim de çözemeyeceğimiz bir konu. Biraz uluslararası anlayışa zıt bir bakış açımız var.

Ben, buradaki toplumsal uzlaşma ve katkı kısmına dönmek istiyorum. Ben de karşıyım yeninin taklidine ama bu bir iyileşme süreci. Buradaki insanların – dün sabah ben de Uzun Çarşıdaydım, sohbet ettim açık olan esnafa – ihtiyaçları var buna. Yani, iyi bir inşa olmasa da oraya eski neşenin geri gelmesi için mekanın varlığına ihtiyaç var. Çünkü anılar ve sosyal hayat mekanın varlığıyla oluyor. Biz, o belleği mekanla birlikte kurguluyoruz ve o insanlar şu anda belleklerini yitirdi. O belleği yeniden çağırabilmek için, yeniden kurgulayabilmek için mekana ihtiyaçları var. Ben ihya konusuna ne kadar karşı olsam da, bu hep istisnai madde denilen, maddenin içine giren bir olay olarak değerlendirilebilir. Varşova olayı tabii ki çok farklı; Varşova'da çok ciddi bir politik ve finansal destek vardı. Burada öyle bir durum var mı yok mu tartışırız. Varşova'da çok ciddi paralar, çok büyük destekler alındı, halk ve iktidar bir aradaydı ve birlikte yaptılar bu işi. Ya da başka örnekler de var; iktidarın halka finansal, politik ve yasal kolaylıklar sağladığı örnekler. Ben burada biraz onu zorlamak istiyorum. Bu iş birliğini kontrollü bir şekilde yapmamız gerektiğini, yani bugüne kadar gördüğümüz gibi değil, farklı bir anlayışla yapmanın önemli olduğunu vurgulamak istiyorum. En temel gerekçem de toplumsal iyileşme için buna ihtiyacımız olduğu. Burada yaşayan insanların buna ihtiyacı var ve o bellek mekanları gelmedikçe insanlar mekanla ve toplumla da bağını tekrar kuramayacaklar. Ben bu noktalara dikkat çekmek istiyorum; bir uluslararası bağlamı vurgulamak istiyorum. Türkiye'nin düzenine oturmasını ve yeniden doğruyu düşünmemiz gerektiğine inanıyorum.

ŞS: Başlangıçta da söylediğim gibi, mimar olarak tabii ki düşünüyorum, bir fikrim var; ama tabii ki sizin de dediğiniz gibi bu kadar hassas bir konuda alınacak kararlar tek bir gerekçeye dayanamaz. Bu notu düşmek isterim.

GT: İlk yorum için teşekkür ederim, ancak belki konuyu biraz daha açmakta yarar var. Biz, şimdi 2023 yılı için konuşuyoruz fakat sözünü ettiğimiz olaylar bundan 60-70 sene önce gerçekleşti. Bütün bu koruma konusundaki kuramsal metinlerin gelişiminin, karşılaşılan durumlara yönelik olarak, zaman içerisinde, yine yapılan toplantılarla, uzmanların bir araya gelmesiyle erişildiğini hatırlatmak lazım. Yani ICOMOS tüzükleri, başlangıç

tüzüğü olan Venedik Tüzüğü'nden sonra, her bir problem için zaman içerisinde toplumsal refleksleri dikkate alarak geliştirilmiş metinlerdir. Ama sizin de bildiğiniz gibi Türkiye'de 2863 sayılı yasa esas belgemiz. Onun da yine çeşitli hiyerarşilerde birtakım metinleri var. 10 sene önce özellikle artış gösteren rekonstrüksiyon ve ihya meselesi konusu gündeme geldi. Kültür varlıklarına nasıl yaklaşmalıyız? Özellikle deprem güvenliği açısından vs., bu konuların tartışıldığı toplantılar sonrasında "ICOMOS Türkiye Mimari Mirası Koruma Belgesi" olarak bir görüş yayınladık. O belgeye baktığınızda, rekonstrüksiyon konusu tamamen başka şekilde ele alınmıştır. Ancak bu belge çok fazla referans gösterilmiyor. Tabi, üzerinden 10 sene geçti, bugün bile o metni yeniden, yeni bir görüşle yazmalıyız. Biz zaten sadece o metinlere değil, içinde bulunduğumuz duruma göre nasıl bir tavır sergilemeliyiz sorusunun yanıtını bir arada bulmak için buradayız. Yani ne 660 yasa ne ICOMOS belgemiz bugünkü durumu açıklamaya yetmiyor. Ama tabi ki rekonstrüksiyonun başlangıç noktasının ne olduğu da çok önemli. Yani, bir yapı çok ağır hasar almış olabilir ama bir parçasını ayakta tutabiliyor olmanız bile onun aslında daha sonra rekonstrüksiyonunda bir referans noktası olarak size çok önemli bir ipucu vereceğini gösterir. Örneğin, Dresden'de yıllar sonra yapılan birçok anıtsal yapıda böyle küçük de olsa orijinal kalmış kısımları itinayla sergiliyorlar; %95'i rekonstrüksiyon ancak kalan %5 bile önemsenmiş. Bizim burada en büyük endişemiz, keza sizin de öyle, bunların hepsinin çok hızlı ilerlemesi. Hep birlikte, bizler dışarıdan destek veriyoruz ama, sizlerle birlikte buna karşı olunmalı. Tabi, bunun çok karmaşık sorunları da var, Uzun Çarşı örneğini de verdiniz. Uzun Çarşı'nın ve oradaki hanların çok yeni iç problemleri, mülkiyet problemleri var. Yani bütünlüğünü kaybetmiş yapılar; zaman içerisinde Koruma Kurulu kararlarıyla verilmiş birçok yanlış karar bulunuyor. Bunun için bu yapıların yeniden ayağa kaldırılması ya da onarılması süreçlerinde bütün bu hakların da tartışılacağı ortamlar olmalı. Bunlarla ilgili eğer farklı farklı tercihler kullanılırsa işler kaçınılmaz olarak çok uzayacaktır. Ciddi bir toplumsal uzlaşma lazım; birtakım haklardan belki feragat etmek gerekecektir, buna hazırlıklı olmak lazım. Toplumsal uzlaşma ve bireysel kazanımlar her zaman örtüşmüyor.

CB: Buradaki tartışma bütünüyle olmasa da kısmen 2. Dünya Savaşı sonrasında Avrupa'da yıkılan kentlerin geleceği için yapılan tartışmalara benzemektedir. Biliyorsunuz savaş sonrasında büyük kentler yok oldu ve hemen sonrasında çok çeşitli tartışmalar çıktı. Mesela dün örneğini verdim, Varşova'nın yeniden yapılması gündeme geldi. Buna mukabil bir başka şehir de bütünüyle modernist bir kent olarak yeniden inşa edildi. Yine farklı şehirlerde farklı uygulamalar var, kısmi yeniden yapımlar var, total yeniden yapıma çabaları var. Ama sonuçta baktığımız zaman bugünkü Türkiye'nin bu bölgesinde, gördüğümüz tartışmaya benzer bir tartışma var. Aslında, bizim de yapmaya çalıştığımız, böyle bir tartışmayı başlatmak. Çünkü o tartışmanın içinde 1945-46'daki gibi yerel istekler var. Tabi, bugünkü gibi bir iletişim söz konusu olmadığı için o günden günümüze kalan film afişleri, haberleri gazete küpürlerini incelediğimiz zaman görüyoruz ki, büyük kentlerde o dönem geceleri sinemalarda büyük toplantılar yapılmış. Yeniden mi yapalım, yoksa tamamen yeni bir kent mi yapalım tartışmaları başlıyor. Aynen bugün söylenenler, kültürel yüzü, dili, mekanın kültürle olan ilişkisi, insanların sabah uyandığı zaman köşedeki eski bakkalı görme ihtiyacı çok önemli. Bunlar sonucunda farklı farklı olmakla birlikte bazı yeniden yapımlar, rekonstrüksiyon dediğimiz uygulamalar çıkıyor. Bunların da kendi içinde problemleri var. Ama bütün bunların sonucunda eğer dediğim gibi meslek alanı içindeyseniz, 1964 tarihinde koruma alanını biçimlendirmeye çalışan, mimari özelinde, mimari kentsel koruma alanını biçimlendirmeye ya da temel ilkelerini oluşturmaya çalışan bir kongre, tüzük yayınlıyor; Venedik Tüzüğü diyoruz biz buna. Onun içinde de rekonstrüksiyon yapımlarının ancak total yıkımların olduğu senaryoda yapılabileceğine dair bir ifade var. Ancak bunun da ondan sonraki dönemlerde koruma alanında, özellikle kültürel koruma alanında çok istenmeyen – çünkü yapının özgünlüğünü, gerçekliğini ortadan kaldıran rekonstrüksiyona temelde karşı çıkılmakla birlikte – bir açık kapı bırakılıyor. Ama tabi, o dönem 1940'lar 45'ler 46'lar 47'lerde, neredeyse 100 yıla yakın zaman geçti üzerinden, koruma alanında başka şeyler dile geldi. Kültürel koruma alanında başka boyutlar tartışılıyor. Dolayısıyla o modelin olduğu gibi aktarılması konusunda bütün dünyada endişeler var. Örneğin Varşova'nın bir bölgesini tamamen kazıyorlar, yeniden yapmaya başlıyorlar. 1910-18'lerde sanırım, yapılan rölöveler üzerinden

gidiyorlar. Fakat daha sonra 1918-20'lerde yapılan rölöveler yeterli olmuyor. Hep problem çıkıyor, işin içinden çıkamıyorlar. Sonunda 17. yüzyılda Varşova'ya gelip, Varşova'nın neredeyse her tarafından çok güzel, gerçekçi resimler yapmış olan Bernardo Bellotto isimli İtalyan ressamın resimlerinden faydalanarak Varşova'yı yeniden inşa ediyorlar. Yani, bugün gördüğümüz Varşova savaş öncesindeki Varşova değil, Belletto'nun gözünden 17. yüzyıl sonundaki Varşova'nın görüntüsüdür. Böyle baktığınızda işin içinde felsefi bir kafa karışıklığı da var. Varşova'ya giden ve şehri keşfeden biri için, Varşova çok güzel bir tarihi kenttir. Ama gerçekte farklıdır. Dolayısıyla biz bütün gerçekleri bildiğimiz için, bunun başka yerlere gittiğini bildiğimiz için, bunun başka ayaklarını bildiğimiz için, Türkiye'de ve bu bölgede birkaç seviye daha fazla düşünülmesi gerektiğini söylüyoruz. Onun için Gülsün Hoca, bir yapı yeniden yapılacaksa dahi, özgün yapıdan kalan bazı bölümlerin varlığının önemli olduğundan bahsetti.

Bir yapı üzerinden sizin herhangi bir köşede gördüğünüz bir tane taş, bir tane çatı konstrüksiyonu, bir sıva parçası sizi, birdenbire, insanı daha doğrusu, o yapının geçmiş ile bir ilişki kurma noktasına getirir. Burada bir kaleme 17. yüzyıldan kaldı desem inanır mısınız? Hayır; çünkü bu kalemin ne görünüşü ne malzemesi ne yapım tekniği 17. yüzyıla benzemiyor. Dolayısıyla bu gerçek değil. Benim sözümle de gerçek olmuyor. Aynı durum kültürel varlıklar için de geçerli. Gerçekliği, özgünlüğü çok önemli. Çünkü o size ancak geçmiş, günümüz ve gelecek sürekliliği içinde bir yer tutuyor ve o kültür dünyasının mesajını size ve diğer insanlara aktarıyor. Dolayısıyla bu konudaki derin düşünmeyi teşvik etmeye çalışmamızın amacı aslında bu.

SA: Kafa karışıklığına sebep olan şeylerden bir tanesi de bir ev var, bina var, doku var, bunların oluşturduğu bir mahalle var, mahallenin sokakları var, komşuları var, bir yaşanmışlığı var. "Bunu yeniden oluşturabilir miyiz?" sorusunu aslında teknik ve tarihsel alıntılarla açıklamaya çalıştık. Rekonstrüksiyon burada gerçekten tartışılır bir konu. Bellek mekanlarını sürdürmek, belleği korumak nasıl mümkün olabilir? Bu yaşam mekanları varken fiziksel çevre ile birlikte yeniden kurgulayabiliriz belki. Kısmen görsel hafızayı da sürdürerek. Ama Mustafa Bey'in de üzerinde çok durduğu, bir arkeolojik birikim, yani kültürel katmanlar var. Bir tarafta ulaşmak istediğimiz bir hayat formu var, bir tarafta da katmanlar var. Bu katmanlarda bir takım teorik ve fiziksel katmanlar var. Biz şu gerçeği de biliyoruz: Aslında kültürel açıdan bunların tümü korunmalı. Bununla ilgili kapsamlı bir program önermek belki çok zor ama bunu denemeliyiz. Sorularımızın bazıları da bunu deşmek ve bunun üzerine tartışmak için. Nasıl bir yol izlenmeli ve yine sorularımızın içinde olan, kısmen antik dönemle ilişkili kentin, kısmen nasıl bir yerleşim planı içerdiğini biliyoruz. Kentin şehir planını 1939 öncesinde yapılan kazı çizimlerini de içeren mevcut arkeolojik haritadan da biliyoruz. Burada mümkün olan alanlarda bu katmanı da görebilsek mi? Bu da bir hafıza, bugün bizim de yaşamımızın içinde olan, Antakya'ya ait bir hafıza. Bu antik katmanın da sergilenebilmesi için çalışma yapılması gerektiği düşünülebilir. Bu da tartışmak istediğimiz, cevabını aradığımız sorulardan bir tanesi.

MS: Sevim Hanım'ın bıraktığı yerden devam edeyim, bir kentin toprak altı ve toprak üstü incelendiğinde, şehrin bir yerleşimler silsilesi olduğu söylenebilir. Ve biz bu minvalde "büyük bir felaketten sonra bir kenti nasıl günlük hayatta ulaşılabilir hale getirebiliriz" sorusunu değerlendirmeye çalışıyoruz. Bu da çeşitli bilim insanlarının ve sizlerin katkılarıyla değerlendirilebilir. Bu noktada Antiocheia'ya ait elimizdeki veriler ve bugün elde edilecek veriler birleştirilmeli, yerel halktan edinilecek yazılı kaynaklar dışında değerlendirilebilecek veriler de eklenerek zengin bir kaynak oluşumu sağlanmalıdır. Bu noktada yeni teknolojik yöntemlerle henüz incelenmemiş, yaklaşık olarak yerleşimin olduğu bilinen bölgelerin incelenmesi gerekli olacaktır. Bu şekilde Antiocheia'nın veya Antakya'nın yerleşim tarihi içindeki yeri anlaşılabilir olacaktır. Mümkün olduğunca geniş çaplı bir araştırma yapılarak Antiocheia ve Antakya'nın yeniden birlikte yaşayabileceği veya yaşayamayacağı kararlarının en doğru şekilde alınabilecektir. Biz bu noktada elimizdeki verileri sizlerle paylaşacağız. Bugünün bile koruma anlamında önemli bir adım olduğunu düşünüyorum.

O R T A K A K I L - A N T A K Y A

Ulaş Deniz Tümkaya – Boğaziçi Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi

Özellikle sizin 5. sorunuzla ilgili ve Mustafa Hoca'nın söylediklerine ek olarak söylemek isterim...belki çok zor bir iş, detay olarak görülebilir ama depremden sonra benim sürekli kafamı kurcalayan bir şey var. Antakya ilk kurulduğu zamandan beri burada bir Musevi topluluğu yaşıyor. Nereden baksanız 2300-2400 yıllık bir süre. Tabii zaman geçtikçe Musevi topluluğun şehirdeki mevcudiyeti ne yazık ki azaldı. Bildiğim kadarıyla depremde Sinagog da zarar gördü. İçerisindeki değerli objeler önce İstanbul'a götürüldü, sonra da sanırım İsrail'e taşındı. Ne yazık ki bu süreçte Musevi cemaatinin başı ve eşi vefat etti. Bizler şehrin kültürel mirasından bahsederken tabii ki bu Sinagog'dan da bahsedeceğiz. Ama biliyoruz ki buradaki Musevi varlığı, Antakya'nın bahsettiğiniz bütün o zenginliğinin çok önemli bir parçası; bu birincisiydi. İkincisi de ben yerelde kimlik çalışmalarıyla ilgileniyorum ve milattan sonra 4. yüzyıl Antakya'sını çalışırken hep terminolojik bir soru soruyorum: "Hangi Antakya?". Bugün biliyoruz ki, politik unsurlar çevremizi, şehrimizi çok etkiliyor. Buna nasıl karar verilmesi gerektiği konusunda çok emin değilim ama benim kanaatimdeki Antakya, şu anki Antakya'dan çok farklı bir Antakya. Ama politik karar mercilerinin zihnindeki Antakya, çok daha farklı ve benim gözümdeki Antakya'ya çok zarar veren bir Antakya tahayyül ediyorlar. Bu konuda ne yapabiliriz?

ŞS: Kentin büyük olan kısımlarının, yapılarının, anıtsal değer ve sivil mimari örneklerinin koruma prensiplerine uygun bir şekilde yeniden ayağa kaldırılması yeterli midir? Bu yaklaşım deprem öncesine geri dönmeyi sağlayabilir mi? Yoksa en son durumda sahiciliğini kaybetmiş bir rekonstrüksiyon problemiyle karşı karşıya mı kalınmasına sebep olur?

Ulaş Deniz Tümkaya – Boğaziçi Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi

Şöyle ki, Sinagog yapıldığında Sinagog tekrar yapılmış olacak. Peki, buradaki Musevi mevcudiyeti ne olmuş olacak? Çünkü halihazırda insanların çok canını yakan bir şey var ki, biz zaten Musevi cemaatinin farklı şehirlere dağıldığını biliyoruz. Mevcudiyet zaten çok azalmıştı. Fakat şunu da biliyoruz ki, burası her ne kadar Türkiye Cumhuriyeti'nin bir şehri olsa da bir Osmanlı kenti olsa da bir Yunan kenti olsa da burası aynı zamanda bir Musevi kenti. Pek çok insan topluluğu buraya gelmeden önce Museviler burada yaşıyorlardı. Ve çok önemli, kutsal objelerin, kutsal hazinelerin olduğunu da biliyorum. Ama bunların arasında geri dönme süreçleri nasıl olacak? Çünkü şu an burada değiller.

GT: Bu bizim birlikte cevap verebileceğimiz, kolay bir soru değil. Bu noktada bireysel olarak herkesin veya grupların bu konuda dirençli olmasını sağlamak lazım. Elbette, etnik gruplara destek olmak önemli. Bu konu somut olmayan miras konusuyla da bağlantılı. Mekan aidiyeti üzerine çalışan başka gruplar var şu anda. Biz de ilerleyen dönemlerde elbette onlarla iletişime geçip birlikte çalışacağız. O gruplar bu soruların yanıtlarını daha doğru yollarla arayabilirler.

CB: ORTAK AKIL-ANTAKYA platformu aslında açık bir grup, yani bütünüyle açık, bütün belgesiyle ve tartışmalarıyla. Dolayısıyla o açıklığın içinden birisine bakmak lazım. Dolayısıyla biz şu anda burada arkadaşlarımızla birlikte kültürel ve arkeolojik mirasla ilgili tartışıyoruz ama bu ister istemez somut olmayan miras değerleriyle de örtüşüyor. Kaçınılmaz olarak bu konuyu da tartışabiliriz. Ama bence çok da fazla dışına

O R T A K A K I L - A N T A K Y A

çıkmalı, zira o grubun çok daha derin bir tartışma içinde olma ihtimali de var. Dolayısıyla, aidiyet konusu ile ilgili iş birliği yapmak için bazı ilke kararlarının alınmasını beklemekte yarar var.

MS: Yalnızca burada değil, Eski Çağ, Orta Çağ'dan bu yana da Musevilerin, ticaret yolları üzerindeki yerleşkelerde de oldukları, Tarsus'ta bulunan antik kentlerde de bulduklarını biliyoruz. Dolayısıyla bu konuyu başlık başlık ayırmayıp, sosyolojik bir bakışla bakmamız gerekiyor. Antik dönemde, düşünüldüğünde, Musevilik kültürünün ve tüm kültürlerin ciddi altyapıları var. Siz yerleşim konusundan bahsettiniz tabi, ama bu konu aslında daha kapsamlı olarak ele alınmalı.

Cemal Bey

Depremden önce de Hatay'da bu sorun vardı, fakat depremden sonra bu erişilebilirlik konusu bambaşka bir boyuta ulaştı. Antakya'da da keza engelli ulaşımı oldukça zor bir hale geldi. Çözüm aranmıyor ve sunulmuyor. Antakya yeniden inşa edilecek, peki engelliler için ne düşünülüyor? Engelli yurttaşların hayatını kolaylaştıracak noktada ORTAK AKIL-ANTAKYA platformu ne düşündü? Özellikle deprem sonrasında engelli nüfusunun artması öngörülüyor. Bu konudaki görüşünüzü merak ediyorum.

GT: Dün de benzer bir soru yöneltilmişti. Tabi, burada bir süreç yönetimi modeli ortaya koymaya çalışıyoruz. Planlama safhasına ya da projelendirme safhasına bakıldığında, dün Emre Bey de tanımlamıştı, deprem ertesinde hemen uygulanan kısa vadeli konteyner kentler ve ardından kurgulanacak yeniden yapım katmanlarıyla, kentin kuşkusuz sadece sağlıklı bireyler için değil, engelli bireyler için de, yani herkes için tasarlamak kuşkusuz meslek insanı olarak hepimizin görevi. Bunun aksini düşünmek zaten mümkün değil. Sizin bu süreçte yaşadığınız eksiklikleri, kaygılarınızı ve endişelerinizi hepimiz haklı buluyoruz ama şu andaki acil durum yönetiminin içindeki insanların neler yapabileceğine bakmak lazım.

ŞS: Bu, bizim de tabi ki değerlendirmek istediğimiz konulardan biri ve gündemimizde mevcut. Bazı çalışma grupları içerisinde yer alan, kent sosyolojisi, sağlık ve rehabilitasyon konularında gruplarımız var. Bunlardan bir tanesinin çalıştay yapıldı. Orada sizin söylediğiniz bu konu da dile getirildi. Maalesef, belki 50 yıl sürecek bir zaman diliminde, kentte önemli bir engelli nüfus artışı olacak. Dolayısıyla bu işe önem verilmesi lazım, bunun tartışılacak hiçbir tarafı yok.

CB: Şu konuda net olmak gerekli, engelli diye bir laf yok, erişilebilirlik olacak. Yani, ben gözümle uzağı görmüyorum; bu tabelanın benim gözümün göreceği şekilde yapılması lazım. Dolayısıyla erişilebilirlik, sürdürülebilir bir mimarinin temel unsurlarından biri artık. Ayrıca dün konuşuldu ancak belki yine gündeme getirmek lazım, ORTAK AKIL-ANTAKYA'nın burada bir ofis kurması da düşünülüyor. Erişilebilir dediğimizde konunun sadece konut bağlamında, sadece bitmiş Antakya'da, yenilenmiş, sağlıklılaştırılmış Antakya'da değil, bugünkü Antakya için de geçerli olmasından bahsediyoruz. Unutmamalıyız ki sadece birtakım problemlere odaklanmak yeterli değil, hiç sorunu olmayanın da erişilebilirlik sorunları mevcut. Dolayısıyla bunların tümünün bu çerçevede gündeme getirilip, gerekli uyarıların yapılmasında fayda var.

Asaf Cem Asfuroğlu

O R T A K A K I L - A N T A K Y A

Bu gibi durumlarda benim aklım afetlere ve savaşlara gidiyor. Bu gibi afet ve savaş durumlarında devletlerin ilk refleksi tarihi alanları yok etmek üzerine. Dolayısıyla bu da o şehri değersiz hale getirmeye başlıyor. Çekim alanlarını yitirmeye başlıyor. Antakya da şu an o çekim alanlarını yitirmiş durumda. Kültürel açıdan bir açık hedef haline gelmiş durumda. Bu konuda sizlere danışmak ve bu konuya bir ünlem koymak istiyorum. Çünkü bu konuda sizlerin bir şeyler söylemesi gerektiğini düşünüyorum. Ayrıca mevcut konteyner kentler bir süre sonra yapılaşmaya doğru gidecek mi? Bu konteyner kentler için gelecek senaryoları nelerdir?

ŞS: Şehrin tam hayata dönmesiyle ilgili bir konu, bu. Bizim, az önce sunuşun başında da dile getirdiğim gibi, bir veri problemimiz var. Biz, Antakya'da şu an kaç kişi konteynerlerde kalıyor bilmiyoruz. Yetkililer bu konuda net bilgiler vermiyor. Dolayısıyla bizim şu anda geçici barınma alanlarındaki insanlar için gözlemlerimiz sınırlı. Yani, sadece kaç kişi yaşıyor sorusu bile çok temel bir soru, buradan yola çıkarak hesaplayabiliriz neleri bilmediğimizi. O kadar çok şey bilmiyoruz ki, bu konuda aktif veriye ihtiyacımız var. Hatay Planlama Merkezi kuruldu, birkaç hafta oldu sanırım. Onların bu konuda kamuoyuyla aktif veri paylaşacağını umuyoruz.

Asaf Cem Asfuroğlu

Ben yaklaşık 2 ay kadar Bodrum Belediyesi'nin yaptığı çadır kentte çalıştım. Seçim öncesinde gelip orada herkesin isminin, TC kimlik numaralarının, tüm verilerinin toplandığını biliyorum.

ŞS: Evet, dediğiniz gibi, aynı soruna bir kez daha temas ediyoruz. Veri şeffaflığı devletin her kademesi için gerekli. Biz bu sorunu bu konuda da yaşadık, sonraki tüm süreçlerde de yaşamaya devam ediyoruz.

Özgür Deniz Emir – Mimar

Düşünün ki bir şehrin %85'i yıkılmış. Ve biz yanlış durum tespiti yapıyor, yanlış sonuçlara ulaşıyoruz. Mesela bütün bu yıkımın sorumlusu 250-300 tane müteahhit, şantiye şefi olamaz ya da yapı denetim firması olamaz. Biz yanlış noktaya odaklanıyoruz. Biz, hedefi ya da suçluları bu şekilde belirleyerek asıl suçluların kim olduğunu ve ortaya koyacağımız önerilerin, çözümlerin ne olacağını doğru tespit edemeyeceğiz. Yeni yerleşim alanlarına bakıyoruz; 2 yıl önce yapılmış bir bina nasıl yerle bir olur, 50 yıl önce yapılmış bir bina nasıl ayakta kalır? Yan yanalar. Burada ciddi olarak tespit edilmesi gereken hatalar var ve biz bu hatalardan yola çıkarak doğru çözümler üretmek durumundayız. Bunu tarihi kent merkezi için de söyleyebiliriz. Şimdi oradan kepçelerle enkazlar kaldırılıyor; bir an önce bunun durması lazım. Hem oradaki yapıları kaybetme riskinden dolayı hem de aslında orada çok ciddi bir bilgi var: Bu binalar niye yıkılmadı?

1872'den sonra oluşmuş bir yapı stoğundan bahsediyoruz. Aslında ondan öncesinde de bir deprem birikimi var. Moloz taşla yığma yapı yapınca yıkıldığını öğrenmişler; zemin katı taş, üst katı ahşap karkas yapıyorlar. Bu muhtemelen daha önce yaşamış oldukları depremlerden gelen bir bilinçle yapılmış. Şimdi oradaki alanda binaların neden yıkıldığını ilişkin veri de var. Ama o bilgiyi, veriyi görmezden geliyor ve oradaki yapı malzemelerini de kaybetmeyi göze alarak kepçelerle bu alanları temizliyoruz. Böyle bir tespit yapıldı mı? Bu binaların neden yıkıldığını dair bir tespit yapan oldu mu? Ben kendimce yaptım. Kendi yaptığım tüm binaların fotoğraflarını çektim. Neden yıkılmış olabileceklerine ilişkin veriler topladım. Birincisi, tescilli alan içerisindeki çok katlı betonarme yapılar tescilli yapıların üstüne yıkıldı. İkincisi, restore edilmiş ve edilmemiş iki bina arasında ortak duvarlar bulunuyor; o ortak duvarlarda çok ciddi hasarlar oluşmuş. Moloz taş duvarlarda ciddi problemler var. Duvarlar hatılsız yapılmış: 3 metre yüksekliğinde, 7-9 metre uzunluğunda duvarlar. Onların hepsi maalesef ki

O R T A K A K I L - A N T A K Y A

yıkılmış. Çift örülmüş duvarlar var, arada toprak harç var. Duvarlar ikiye ayrılmış çünkü duvarları birbirine bağlayacak bir taş veya hatıl konulmamış. Şimdi biz bu tespitleri yapmadan yeni bir rekonstrüksiyon önerisini nasıl yapacağız? Ya da biz hepsini hatalı mı kabul edeceğiz? Bence hatalı olmayan durumlar da var.

Elimizde referans olabilecek durumlar da var. Mesela Fransız dönemi yapılarının tamamı ciddi zarar gördü. Neden? Çünkü onların içinde deprem bilgisi yok. Yani burada yaptıklarını Halep'te de yaptılar, Beyrut'ta da yaptılar. Aynı dili kullandılar ama deprem bilinciyle yapmadılar. 3 katlı, 4 katlı moloz taş binalar var; onların hepsi zarar gördü. Hatta güçlendirme yapılmış olanlar bile zarar gördü. Şimdi bizim bütün bunları üst üste koyup, yan yana koyup, alt alta koyup o şekilde değerlendirme yapmamız lazım. Devlet yetkilileri, hep eleştiriyoruz onları ama, belki doğru şeyler de yapmıyor değiller, yapıyorlardır. Bunun tespitini yaptılar mı? Biz bu durumda nasıl bir yol haritası yapacağız? Yani rekonstrüksiyonla yapacağımız binaların hepsini betonarme yapıp üstünü taş mı giydireceğiz? Zaten yanlış yaptığımız şeyler varken daha da yanlış yapıyoruz.

CB: Aslında başta verdiğimiz sorularda da geçiyor; rekonstrüksiyon yapılsa da yapılmasa da bu yapıların çeşitli zafiyetleri nedeniyle güçlendirilmesi gerekir. Bunun, yapının konstrüktif ve mimari özelliklerine de zarar vermemesi gerekiyor. Tabi, bunu söyledikten sonra aslında bir soru olarak bakıyoruz konuya ve nasıl yapılması gerektiği konusunu hepimiz biliyoruz. Nasıl yapılabileceği konusunu biliyoruz ama bunu her yerde uygulamamak lazım, her bir yapı bazında çözümlenmesi gereken konular bunlar. Şöyle bir tehlike var: Antakya'da bundan sonra kısmi ya da bütüncül rekonstrüksiyonlar yaparken, yapılara şöyle hatıllar bağlayın, böyle güçlendirme yapın demek en tehlikeli şey. Bunu demek yerine, bu konular üzerinde özellikle düşünmeyi teşvik etmeli. Aslında bu yaklaşımı devletten çok fazla bekleyemezsiniz; anca bu alanda düşünen akademisyenler, mimarlar, mühendisler, meslek insanları yapabilir. Onlar bu alanda düşünebilirler. Aslında sorunun hedefi, size bu soruları tekrar sordurup üzerinde düşünmeyi sağlayıp, belki daha spesifik alt başlıklar üzerinde de bazı örnekleri tartışmak olabilir. En önemli sorulardan biri bu. Ne yaparsanız yapın, kısmi, bütüncül rekonstrüksiyon vb. hepsinde gündeme gelecek bir soru bu.

Türkiye'de şöyle bir şey var; geçmiş dönem mimarilerinin çok iyi olduğunun tırnak içinde bir söylemi vardır ya. Yani bu Mimar Sinan yapıları da olabilir, bireysel konut mimarisi de olabilir, bir han yapısı da olabilir. Biz burada ne hatalar yapıyorsak onlar da o bazı hataları yaptılar. Belki daha uzun bir sürecin içine yayılan bazı yapım tecrübeleri, eğer o yapılar üzerine oturmuşsa – ki böyle örnekler de var – onlar bazı deprem, su baskını gibi problemleri çözmüş olabilirler. Ama hepsini çözmediklerini biz de gayet iyi biliyoruz. Yani bugün bir yapıya nasıl sorgulayıcı bakıyorsak, tarihsel mimarilere de öyle bakmak lazım. Yani, bir hayal üzerine oturan o temellerden yavaş yavaş kurtulmak gerekiyor. Depremler de bunu bize acı bir şekilde gösteriyor.

GT: Gerçekten biz, kendimize, kendi kültürümüze, tarihimize çok fazla güveniyoruz ve benzersiz olduğuna düşünüyoruz. Ama Avrupa'ya gittiğiniz zaman görüyorsunuz, bizim hiç sahip olmadığımız kadar yapım sistemleri bağlamında korunabilmiş, iyi çözülmüş, 500-600 yıllık, 14. yüzyıla kadar giden ahşap kagir yapılar bulunuyor. Gidin Almanya'ya Nürnberg'de bile 14-15. Yüzyıllardan, en azından belli bir kesimi korunmuş yapılar var. Türkiye için, İstanbul örneğini verelim; bizim İstanbul'da artık gitti gidiyor gözüyle baktığımız son bir iki örnek mevcut, ancak 17. yüzyıla aitler. Topkapı Sarayı'ndakiler bile 16. yüzyıla ait ve sürekli restorasyonla değişiyor. Bunun için gerçekten bu yapım sisteminin zayıflığı, çözümlerin açıkça görülen başarısızlığı, bu coğrafyanın koşullarıyla da bağlantılı. Çok fazla ve sıkça karşılaşılan problemler var. Her zaman zor koşullarda iş yapılıyor ve her zaman hız var. Hız olduğu için, elinizde malzeme de az. Dere taşı kullanıyorsunuz; yapının içerisinde en olmaması gereken şey. Moloz dediğimiz taş, dere taşı oluyor. Böyle olduğu zaman tabi ki bu yapılar, karşımıza çıkan problemlerle birlikte, kimi zaman sel, kimi zaman da depremlerle, hızlıca kayboluyor ve yeniden yapılıyor. Ama dediğiniz dönüşüm nedir? Tabi ki biz de yıllarca gerek Antakya gerekse başka iller için, yaptığımız çalışmalarını özenli şekilde

O R T A K A K I L - A N T A K Y A

sürdürüyoruz. Fransa’da ya da Beyrut depremlerinde olduğu gibi yapıları korumak için farklı çözüm arayışları var. Örneğin, söylediğiniz ikinci katlara çıkan bütün konsollarda “I” profil kullanılmaya başlanıyor. Bunlar biraz karma tekniklerdir, ama birbirine çok da iyi gelmeyen tekniklerdir. Sonra 40’larda betonarme vs. giriyor. Bu betonarme yapıların, kağır yapıların yanına yapılması, eğer doğru detaylarda çözülmemişse, özellikle yatay yüklerle karşılaşıldığında, yapının aleyhine oluyor.

98 Ceyhan depremi sonrasında, Adana’da kentsel sit alanı olan bir mahallede, yapıların büyük bölümünde alt katına betonarme döşeme takviyeleri nedeniyle çok ciddi kayıplar oldu. Bunlar ilk yapanların değil, ama sonraki kullanıcıların getirdiği zararlı yükler ve müdahaleler nedeniyle oldu. Bu nedenle giderek elimizdeki metinleri çok iyileştirdik. Örneğin yönetmeliklerde, ilk zamanlarda, 1998’de bu coğrafyada bu sebeple uygulanmış iyi örnekler var. Biz ondan sonra o yönetmeliği hazırlayan mühendis hocalarla defalarca konuştuk. Tescilli yapıların, tarihi yapıların dışında kalmasını ilk kez 2007’de başardık. 2007’den sonra demin söylediğim toplantılarla başlayıp, Anıtlar Genel Müdürlüğü’nün kağır yapılara yönelik, çok başarılı olmasa da en azından mühendisler için yol gösterecek, ilk kılavuzu yayınlandı. Ondan sonra yönetmelik tekrar güncellendi. Bunların hepsi aslında 20 yıldan bugüne kadar bir görüş değişimi için bizim yapabildiklerimiz.

Yeni tasarlarırken, yani sıfırdan inşa ederken kendi tekniğinde yapamazsınız. Ancak çok özel bir durumsa, yapım tekniği vs. gibi özel bir önem atfediliyorsa bu konu tartışılabilir. Yine de yapılan yapılarda ne oranda o özgünlüğü sürdürmeye çalışacaksınız? Çünkü “özgünlük” kavramı da dünyada tartışılıyor; yeniden yapılmış şey özgün müdür? Mostar Köprüsü olabildiğince özgün yapılmaya çalışıldı ama kültürel miras listesinden düşürüldü, çünkü özgün değil. Ama özgün yapım tekniğinde yapıldı, o ayrı. Belli bir zaman geçtikten sonra onların da tekrar belli bir kullanım değeriyle, anı değeriyle tekrar tartışıldığı örnekler var. Dolayısıyla bu özgünlüğü kaybediyorsanız, korunmaya değer bir özgünlük olmadığı haliyle konuşacaksak, düşüneceksek o zaman bizim ne yapacağımız sorusunu birlikte bulmamız gerek. Yani tekrar toprak yapım tekniğiyle ilerlemeyeceğiz. O zaman geri dönüyoruz yine bizim sorularımızın içerisinde olan, “yeni bir şey yapıyoruz ama o yeniyi ne için yapıyoruz?” sorusuna. Sonuçta bunu niye yaptığımızı açıklamak zorundayız. Hem bugün vicdanen rahat olabilmek hem de gelecek kuşaklara “biz böyle düşündük, onun için böyle yaptık” diyerek hesabını verebilmek için.

Gamze Akyol – Mimar – Süleyman Demirel Üniversitesinde yarı zamanlı öğretim görevlisi – Restorasyon doktora öğrencisi

Dün de bir soru sormuştum, olmayanlar için tekrarlayayım. Burada ORTAK AKIL-ANTAKYA bir şeyler yapmaya çalışıyor bölge için, fakat insanların buna tahammülü var mı diye sormuştum. Emre Arolat bana şöyle cevap vermişti: “Bu 4 aşamalı bir iş. Birinci aşama arama-kurtarma, ikinci aşama insanları çadır ve konteyner kentlere yerleştirme, üçüncü aşama geçici kısa süreli konaklama, dördüncü aşama ise şu anda ORTAK AKIL-ANTAKYA’nın yaptığı uzun vadeli kent planlaması” dedi. Ayrıca Türkiye genelinde üçüncü aşamanın eksik olduğunu ve bu aşama üzerine biraz daha odaklanılması gerektiğini söylemişti. Dün biz buraları gezerken, bölgede işlev gösteren “Yuva Project” isimli bir oluşumu gördük. Acaba ORTAK AKIL-ANTAKYA’nın bundan haberi var mıdır? Tamamen ekolojik ve doğal yaşam üzerine, küçük, geçici, uzun vadeli, orta uzun vadeli konaklama birimleri üretiyorlar. Acaba bu üçüncü aşamanın planlanması için insanları bekletmeden bu ekiple bir iş birliği söz konusu olabilir mi? Sonuçta kültürel mirası korumak için zamana ve planlamaya ihtiyacımız var.

ŞS: Bölgede farklı ekolojik çözümler sağlayan ekiplerle resmi olmayan görüşmelerimiz oldu. Bu ekiple de temas kurabiliriz elimizden geldiği kadar destek oluruz. Esas itibarıyla üçüncü aşama dediğimiz kısımda koordinasyonun bütüncül bir hale gelmesi gerek. Antakya’nın neresinde, ne kadar barınmaya ihtiyaç var, bunların planlanması uzun bir süreç. Yeni fikirlere de her zaman açık olacaktır. Ama en önemlisi, koordinasyon gerekli.

O R T A K A K I L - A N T A K Y A

Gamze Akyol – Mimar – Süleyman Demirel Üniversitesinde yarı zamanlı öğretim görevlisi – Restorasyon doktora öğrencisi

İletişim kurulursa iyi olur, çünkü onlar da destek bekliyorlar, birilerine ulaşmaya çalışıyorlar. Samandağ merkezde yerleri, yaklaşık 30 kişi çalışıyorlar. Belki ekolojik yapı alanında ORTAK AKIL-ANTAKYA ile birlikte çalışabilirler.

CB: Kentlerin kurtarılması için gerekli dört aşama, aslında geniş ölçekli bir makro plan seviyesinde değerlendirilir. Kentin geneli için ortak bir karar almak da doğru değil. Dolayısıyla her bölge için ayrı ayrı çalışmak gerekecektir. Bu büyük ölçekli bir proje.

Eda Dinçman

Ben biraz daha “Antakyalı ne hissediyor, ne düşünüyor, ne yapmak istiyor” gibi bir yerden giriş yapmak istiyorum. Biz acaba Antakyalı insanlar olarak, ya da bunu siz bize sorabilirsiniz: “Biz yeni bir Antakya mı kurmalıyız yoksa eski dokuyu korumaya mı çalışmalıyız?”. Biz bu noktada da bir kafa karışıklığı yaşıyoruz. Aslında pek çok uyarımız var; yaşadığımız olaylar ayrı bir uyarıcı, ulaşmaya çalıştığımız fakat ulaşamadığımız her şey ayrı bir problemken, acaba biz etrafımızdaki insanları nasıl yönlendirmeliyiz? Ben bu anlamda aydınlatılmak istiyorum. Muhakkak hepinizin mimar olarak, akademisyen olarak fikri ve doğru bulduğu şeyler vardır. Ama Antakya insanının eksik olduğu nokta bu. Şu an çadır kentte olan binlerce kişi var, onların hiçbir şeyden haberi yok. Böyle bir platformdan bile haberi yok. Ama biz burada duyacağız ve insanlara mutlaka duyuracağız. Burası için doğru olan nedir? Antakya yeniden var olacaksa, yeni bir yapıya mı var olmalı yoksa eski kültürel yapıyı korumak mı doğru? Az önce bir röportaj izledik. Beyefendi buradan gitmek istemiyorum dedi. Ama doğru olan bu mu? Antakya olarak problemimiz zaten çok büyük, Antakya sokaklarındaki sorun sadece kültürel miras olarak değerlendirilemez. Kanalizasyon problemi var, sokak, trafik, vb. bir sürü problemi var. İşte bunu biz halka nasıl anlatmalıyız? Bu konuda siz ne düşünüyorsunuz?

GT: Bu soruya dışarıdan biri olarak cevap vermek kolay değil. Sonuçta biz başka yerlerdeki örnekler ile kıyaslama yaparak, nasıl bir model önerilebilir diye arayış içindeyiz. Bunun farklı farklı yanıtları olabilir. Bu noktada her toplum kendi kültürel kodlarındaki reflekslerle aksiyon alıyor. Şimdi burada, “Buranın halkı buraya ne zaman döner?” sorusunun kolay bir yanıtı yok. Antakya özelinde kent büyüme eğiliminde zaten; kaçak yapılaşmalar çok önceden başlamış. Dolayısıyla oraların dönüşümünü de içine alacak bir planlama yapılmalı. Kent merkezi için verebileceğimiz, kısa-orta-uzun vadeli bir plan olabilir. İnsanların da buna hazırlıklı olması gerekir. Kısa vadede bir takım referans yapılar, simgesel değeri olan, anı bağlamında hatırlatıcı olan yapılar, yani dini yapılar camiler, kiliseler, sinagoglar gibi yapılar, muhtemelen ilk 3 yılda belirli düzeyde onarılır. Ondan sonra kentin diğer kısmı onarılır. Tabii, arkeolojik alanlar gibi uzun çalışma gerektiren konularda süreç mutlaka uzayacaktır. Benim tabii ki bilgim sınırlı, ancak jeofizik araştırmalarla bazı kaynaklar elde edilecek ve belki bunların çıkarılması için ya da o çalışmaların yapılabilmesi için bir uluslararası destek arayışı olacaktır. Ancak her şeyin başında plan kararlarının verilmiş olması gerekir. Bu planlama kararları da acele kararlarla olacak iş değil. Dediğiniz gibi çadır kentte yaşayan insanlar, buradan gitmiş olan insanlar, planın askıya çıktığından haberdar olacak, belki itiraz edecek. Bence en mutlak ilk aşama, plan için eğer ilkeleriniz varsa, o ilkeler için kamuoyu oluşturmanız. Nasıl yapılar yıkılmasın diye çaba sarf ediliyorsa, planla ilgili endişelerinizin de en acilinden dile getirilmesi gereklidir.

O R T A K A K I L - A N T A K Y A

CB: Şunu da söylemek lazım, bu plan öyle masaya çizilen çizgilerden oluşan bir plan olmayabilir. Bu bir makro plan. Dolayısıyla aslında kentin yeniden eski canlılığını kazanması için bir sosyal proje olarak bakmak lazım. Ve sizin kentli olarak bu sosyal proje içinde ne istediğinizi ilgililere söylemeniz lazım. Çünkü siz saltsınız, bu gücü hiçbir zaman unutmamak lazım. Bu gücü, planlamayı yapanlar kimse, onlara anlatmak gerekiyor. Ancak bundan beslenen bir makro plan kentin geleceği için bir şeyler yapabilir.

ŞS: Böyle bir konuda karar nasıl verilir? Kent için alınacak kararların doğruluğu kesin yargılara dayanmaz. Arsuz'a giderken hangi yolu kullanacağımız sorusunun cevabında bile kesin bir doğru yok. Bu karar o anda bizim vereceğimiz bir karar. Böyle basit bir kararda bile kimse size hangi seçeneğin doğru olduğunu söyleyemiyorken, şehri taşımak gibi bir karar konusunda da şu ya da bu kişi, şu ya da bu siyasetçi, şu ya da bu bilim insanı ana belirleyici olamaz. Bu noktada; anketlerle, tartışılması gereken konuyu o alana doğru genişletmek kamunun vazifesidir. Bizim dikkate değer insanlar olarak muhatap alınmamızın sağlanması gerekir. Merkezi idare, yerel idare fark etmez. Hepsinin asıl görevi bu olmalı. Biz yetişkin insanlarız, kendi kararımızı kendimiz verebiliriz. Oturup düşünürüz, doğru kararı veririz. Bunun da söylenmesi gerekiyor.

Nevzat Sayın – Mimar

Şerif'in uyarısına rağmen şeytanın avukatlığını yapıp buyurgan olmayan, tavsiye niteliğinde, bütün konuşmaları içeren bir şey yapılabilir mi, tartışılabilir. Bunun yanında bazı tespitler yapacağım, atlarsam sonra eklerim. Bir tanesi şu: Bölgedeki durum doğal bir felaket değil, beşeri bir felaket. Kaçak yapılara izin verip, sürekli imar afları çıkarıp, kimsenin kontrol etmediği ve buna teşvik edildiği, oy peşinde koşma çabaları ile dolu, saçma sapan bir inşa etme faaliyetinin sonucunda Antakya bu hale geldi. İkincisi, Deniz'in söylediğine ek olarak, yıkımların nedenlerinden bir tanesi, yanlış yapılmış restorasyonlar: sünek bir yapıya, rijit bir malzemeyle ek katlar yaratmak. Şimdi böyle düşününce, hangi katmanı ortaya çıkaracağız? Böyle düşününce, çünkü önerim giderek kentli için güçlenmeye başlıyor. Gerçekten de Eski Antakya merkezi sayılan bölgeyi, Varşova örneği gibi, Dresden örneği gibi ortaya çıkarmak yerine bütün katmanları okuyabileceğimiz okuyabileceğimiz, Roma'yı, Bizans'ı, Orta Çağ'ı, vb. okuyabileceğimiz ama restorasyonu yapılan, rekonstrüksiyonu yapılan, yer yer sistem kesitini görebileceğimiz, yapıların nasıl inşa edildiğini, nasıl ayakta durduğunu anlatabilecek olağanüstü bir yere çevirebiliriz. Bence bu yapılabilecek en kolay ve en iyi şey. Çünkü Türkiye'de merkezi otoritenin bu zamanki tutumuyla dış kaynaklar olmadan bu yapılamaz. Dış kaynağın alınabilir hale gelmesi için de bu tarz bir projeden daha iyisi aklıma gelmiyor.

İçinde olduğumuz yapıya bakar mısınız? Daha çok yeni bir yapı; detayları, malzemesi, kapısı bacası, seramikle kaplanmış, o eğimli kolonu... İnşa etmeyi bilmeyen insanların yaptığı yapıların hali bu. Dolayısıyla Antakya gibi kadim, olağanüstü inşa etme ve mimarlık kültürü olan bir yerde, bence bu olağanüstü bir fırsat. Mersin daha mı iyi? Adana daha mı iyi? Bence bu çok iyi bir fırsat. İnşa etmeyi öğreniriz. Açık okul olur ve mimarlık fakültelerinde öğretilmeyen bilgilerin öğrenciler tarafından öğrenildiği bir yer olur. Şimdi yaptığımız gibi, yılın belli zamanlarında buraya gelip kısa yaz okulları yapmak, kısa ve yoğun çalışmalar yapmak. Burayı sadece bir arkeopark değil, şehrin yaşayan yerleri de olan, sadece parka gelmek için gelinen değil, ama bütün katmanların okunaklı olduğu ve yaşamın da o katmanların içerisine girdiği bir yer haline getirmek. Nasıl olacak bu? Sit alanı olacak kent topraklarının değersizleştirilmesiyle. Çünkü biliyoruz ki, saçma yönetimler yüzünden kent topraklarının metrekare fiyatı o kadar yüksek ki ne alınabiliyor ne satılabiliyor. Olur da bu para denkleştirilirse, bu toprakları insanların bir şey yapamayacaklarını anladıkları bir yer haline getirip değersizleştireceğiz. Yani, eyleme kadar mülkiyeti ortadan kaldıramayacağımıza göre, şimdilik ara çözüm olarak bunu yapabiliriz. O zaman ancak bunun bir kenarına mı yerleşilir, yamaçlara mı geçilir karar verebiliriz.

O R T A K A K I L - A N T A K Y A

Antakya'ya gelirken hiç aklımda böyle bir şey yoktu. Böyle bir şey önereceğim de aklıma gelmezdi. Ama şimdi giderek, özellikle sizden gelen konuşmaları dinledikçe buradaki katmanların, kadri bilinmeyen şeylerin anlatılması, gösterilmesi için belki de olağanüstü bir fırsat bu diyorum. Yeni bir müze yaptılar, müze perişan halde. Yani fiziksel olarak "yıkıldı ve perişan" ifadesinden önce, mimarlık olarak perişan. Antakya'nın müzesi böyle bir yerde mi olmalı? Eski müzesi daha iyiydi. Şimdi bunları konuşabilmek için, dümdüz şunu da söylemek lazım: Orada bütün katmanları içeren bir "Park-Şehir" oluşturmak lazım, yani yaşanabilir bir yer. İçinde insanların yaşamasına engel olmayan, içinde yaşayacak insan sayısını sınırlandırarak, o evleri kullanmayı becerebilecek insanların orada yaşamasını sağlayarak; edebiyatçılar, hocalar, sanatçılar, müzisyenler orada, öyle bir ortamda yaşamak isteyen insanların bulunduğu bir yer. Bu, bence giderek üzerine düşünmeye değer bir hal alıyor. Nerede olduğumuzu –dünkü konuşmada vardı – altında henüz ne olduğunu bilmiyoruz ama bir şeyler olduğunu biliyoruz. Bu durumu biraz tasarlanmışlıkla rastlantı arasında, kontrol edilen rastlantı gibi bir yerde yürütmek bence politik olarak, ideolojik olarak, mimarlık olarak Antakya için yapılabilecek en iyi hareket olarak düşünülebilir. Aceleci bir öneri olduğunun farkındayım, ama dayatmacı bir öneri değil.

Neslihan Dostoğlu – Kültür Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Dekanı

Bu kapsamda konuşulanları değerlendirdiğimde, benim de önerilerim olacak. Öncelikle bölge için bir yönetim strateji planının oluşturulması gerekir. Belki bu yerel yönetimin eşgüdümünde, çeşitli kurum ve kuruluşların bir araya geleceği bir yapılanma ve ortak bir planlama süreci olmak durumunda. Antakya neyi, nasıl koruyacak? Hangi kaynaklarla? Hangi insan kaynaklarıyla, hangi maddi kaynaklarla? Biraz önce bahsedildi, belki çeşitli konularda yurtdışından destek alınabilir ama bunun bir de alt başlıkları olmalı; örneğin, idari konular. Bazen öyle bir konu oluyor ki hem yetkili vali hem merkezi yerel yönetim hem ilçe yerel yönetimi gibi merciler aynı anda aynı konuya eğilebiliyor. Dolayısıyla böyle bir durumda eşgüdümün olması, kimin, neyi nasıl yapacağını netleştirmesi çok önemli diye düşünüyorum. İkincisi, fiziksel çevre dedik; sağlıklı yaşanabilir çevreler. Bunların oluşturulması için neler yapılabilir? Ve yine dünkü toplantıda önermiştim: Eğer biz kentsel sit alanlarındaki tescilli yapılardan bahsediyorsak, kaç tane tescilli binanın rölövesi var? Bunları bir merkezde toplayabilir miyiz? Sonra sosyal ve kültürel yapının sürdürülebilirliği açısından neler yapmamız gerekiyor? Ulaşılabilirlik, herkesin her yere ulaşabileceği bir sistem, turizm konusu, eğitim ve bilinçlendirme konuları... Tüm bunlar artırılabilir, çeşitlendirilebilir. Ama bütün bu stratejik planlama konusu öncelikle aşamalandırılmalı.

Her şey hep birlikte yapılamaz. Aşamaların hangi sürelerde ve nasıl olacağına karar vermek ve yaşanan bu büyük afetin aslında bir fırsata çevrilebilmesi için, örneğin daha sürdürülebilir, enerji krizini de aşabilecek yeni önerilerin getirilebilmesi için fırsatlar yaratılabileceği düşünülmelidir. Burada iki tane üniversite var. İkisinde de mimarlık fakülteleri var. Buradaki arkadaşlar yerelde de bir sistem kurup kurultaylar, çalıştaylar düzenleyebilir. Ülke genelinde veya uluslararası yarışmalar açılabilir. Bütün bunların topyekün düşünülmesi ve bir eşgüdüm içerisinde, yani stratejik planlama kapsamında ele alınması gerektiğini düşünüyorum. Yoksa dağılır gider sistem. Bu sadece planlamayla olacak bir şey değil.

GT: Stratejik planlama gerçekten önemli. Yönetim planı yapılmalı. Bu yönetim planında bütün aktörlerin, merkezi yönetimin, yerel yönetimin, sivil toplum örgütlerinin hepsinin rollerini ve eşgüdümünü sağlayacak bir yönetim planı şeklinde ele alınması lazım. Onun çıktısı ancak plan kararlarıyla birlikte olabilir. Çünkü çok ciddi bir uzlaşma gerekiyor. Bugünkü sistem size herhangi bir dosyaya bakmak iznini vermiyor. Bundan 10 yıl önce çok daha açıktı sistem. Bir araştırma yapacağım derdiniz, izin aldığınız takdirde dosyaları görürdünüz. Ancak bugün eğer görevlendirilmemişseniz dosyanın maliki tarafından, hiçbir dosyaya bakma izniniz yok. Dosya verildiği takdirde, eğer bilirsek, o zaman ona göre bu işin projesini yapmak kolaylığınız olur. Olmayan şeyleri nasıl elde edebiliriz diye çaba sarf edersiniz. 2003'te, 2004'te biz çalıştığımız sokakların, en azından izin alınmış ve bildirilmişse, plan

O R T A K A K I L - A N T A K Y A

düzleminde de bilgilerine sahiptik. Bunlar hep emek kaybı, hep zaman. Bu yüzden bir yönetim planı olarak ele alınması önemli. Zaten onun amacı da bu plan sürecinin planlamasını ifade etmek, aktörleri bir araya getirmek. Eğer kimse buna katılmazsa, yerel yönetim katılmazsa, biz kendi kendimize söylemiş oluyoruz. Umarım yerine de gider.

CB: Öğleden sonra tartışmak üzere söylüyorum bunu; sorulardan bir tanesi, insan ve doğanın birlikte oluşturduğu felaket unutulmalı mı? Bunu isteyebilir halk, biz bunu unutmak istiyoruz denebilir. Ama bundan ders de almak da istiyoruz denebilir. Ders almanın ve unutmamanın çok çeşitli yolları var. Bunu hoyratça yapmak var, bunu birlikte yapmak var. Ve iyi yaşam için de geleceği için de ders almak şeklinde yapmak var. Bunların da bir düşünülmesi gerekiyor. Bunu basit bir anıtlarla da yapabilirsiniz. Kent içinde tahrip olmuş bir yapıyı da muhafaza edebilirsiniz, başka bir söylemle de yapabilirsiniz. Ama “unutulmalı mı” sorusunun üzerinde düşünülmesi gerekir. Bu soruyu sormak tatlı değil, ama önemli bir soru. Çünkü tarihsel olayların hepsi bunun da önemli olduğunu gösteriyor.

Nevzat Sayın – Mimar

Benim küçük bir sorum olabilir mi? Neden bu kadar az insan var? Hani kentin katılımı diyoruz. O da boşluğa söylenmiş oluyor.

ŞS: Aslında Mustafa Bey, Antakya Mimarlar Odası Başkanı, belki de bu soruya en kapsamlı cevabı verebilecek kişi. Orada şöyle bir şey söylenebilir. Örnek veriyorum, otogarın birinde bir toplantı yapıyor olsak ve burada çıkan sonuç, kararı etkileyecek olsa, emin olun tüm şoförler burada olur. Ben bu toplantıları yapmaya başlamadan önce, yerel bir nakliyeciyi bana Nakliye Odası'nın nasıl çalıştığını anlattı. Nasıl kararlar alıyorlar, gündemi nasıl belirliyorlar, nasıl çalıştay planlayıp ondan çıkan sonucu süzüyorlar, bunları anlattı. Evet, biz bunu becerbiliyoruz. Odalar becerbiliyor. Ama böyle bir ortama getirdiğimizde, biz bunu beceremiyoruz. Çünkü buradan bir karar çıkmayacağını herkes biliyor. Eğer karar çıkacak olsa, emin olun katılım da olur.

Oturum kapatıldı.

O R T A K A K I L - A N T A K Y A

24.08.2023 | 2. Gün | 2. Oturum | Hatay Büyükşehir Belediyesi Meclis Salonu

Can Binan (CB)

Mustafa H. Sayar (MS)

Gülsün Tanyeli (GT)

Sevim Aslan (SA)

Şerif Süveydan (ŞS)

ŞS: (Özgür Deniz Emir tarafından gönderilen, Antakya'da kültür merkezi olarak bilinen tescilli yapının yıkıldığını gösteren bir video izletti.)

Yeşim Sarıkaya Levent – Mersin Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Öğretim Üyesi

Korumanın finansal, yasal, siyasal, teknik, insan gücü gibi birçok boyutu var; bunlar olmadan koruma olmuyor. Ama korumanın atladığımız noktası, onu kullanacak ya da içinde yaşayacak kişiler olmadan o koruma sürmüyor. Bakınız; Tarsus örneği, çok güzel restore edildi ama halk onun içine girmedi ve alan yine çöküntü alanı haline geldi. (Neslihan Dostoğlu'nun sorusuyla konuşma sonunda açıklandı: Tarsus'ta St. Paul Kilisesi'nin civarında restorasyon çalışmaları yapıldı, kafeler açıldı ilk etapta. Ama orada yaşayan insanlar sürece müdahil değillerdi, sadece binalarda restorasyonlar yapıldı. 10-12 sene öncesinden bahsediyorum. Bu büyük bir stratejinin parçası da değildi, tek bir parça planlandı ve restore edildi, kentle bütünleşemedi. Orada yaşayan insanlar hayatlarına devam edemediler çünkü alan canlanamadı, kafeler açıldı sonra kapandılar. Alan şu anda kullanılmıyor. En sonunda büyük bir otel işletmesi oradaki konutları aldı, şimdi orayı zincir şeklinde birbirine bağlayarak büyük bir otel projesi yapıyor.) Halkın içinde olması çok önemli, çünkü teknik elemanlar çıktıktan sonra orayı korumaya ve kullanmaya devam edecek olan orada yaşayan insanlar. Biz yerel insanların bakış açılarını değiştirmedik, neden sahiplenmeleri gerektiğini gerçekten anlatamadığımız noktada, yapmış olduğumuz o teknik çalışmaları aslında çöpe atmış oluyoruz. Bu nedenle kullanıcıların ve orada yaşayan insanların başından sonuna kadar sürecin içerisinde var olması gerektiğini savunuyorum her zaman. Bununla ilgili neler yapabiliriz onu tartışmak lazım. Gelemiyorlar, acaba biz mi gitmeliyiz? Biz mi gidip birebir konuşmalıyız? Çünkü bizim sesimiz onlar kadar gür çıkmaz. Böyle bir yıkımda ilk müdahale edecek olan aslında onlar. İlk karşı çıkması gerekenler, neden önemli olduğunu biliyor olsaydı, o mülkün sahibi ve onun civarındakiler, belki sesleri daha gür çıkacaktı. Biz biraz bunları tartışabiliriz diye düşünüyorum; nasıl bunların önemini anlatabiliriz? Türkiye'de koruma açısından sanırım senelerdir en çok beceremediğimiz konu bunun önemini halka anlatamamak ya da onların sahip çıkmasını sağlayamamak. Teknik personelimiz var, paramız var, yasal sistemlerimiz tamam ama kullanıcı ayağını atlamamız gerekiyor diye düşünüyorum. Belki o zaman bu toplantılara da daha çok katılım olur.

ŞS: Koruma konusunun halkla temasının sağlanması ve genel yargıların anlatılması konusunda bir problem olduğunu belirtti hocamız. Bu konuda, bu meselenin yaygınlaşması için neler yapılabilir? Öte yandan biz kendi aramızda tartışmaktan çıkıp, bu konuyu nasıl toplumsallaştırabiliriz meselesine parmak basan bir soru sordunuz. Benim bu tür konularda bir mimar yanım var, tabi ki düşüncem ve hayallerim var. Bir tasarım var, şu iş şu şekilde olsaydı kalemim şu şekilde oynardı dediğim bir tarafım var. Ama onu hep susturan, sen biraz sakin ol diyen bir diğer tarafım var. Bunu geliştiriyorum çünkü buna ihtiyaç olduğunu düşünüyorum. Kent gibi bu kadar kompleks

O R T A K A K I L - A N T A K Y A

bir şey olduğu zaman bence yapılması gereken bu. Benim tabi kültürel mirasla ilgili bilgim hocalarımızın yanında çok daha az, ama yine de kişisel olarak bunun halkla beraber yapılması gerektiğini düşünüyorum. Belli bir oranda kararın onlara bırakılması tarafına daha çok yönlenebilirim. Ama burada taraflar tabi ki sürekli müzakere içinde olacaktır. Benim sözlerim nihai bir hüküm değil. Belki bu konuda Gülsün Hoca'ya veya Can Hoca'ya sözü verebilirim.

Nevzat Sayın – Mimar

Burası Antakyalıların yaşadığı bir yer değildi. Gösterilen fotoğraflardaki o yapının, eski halini hatırlıyorum, Ataman Demir'in kitabında da çok güzeldi, bu güzelim evi kötü bir hale getirmişlerdi. Neredeyse yıkıldı iyi oldu diyeceğimiz kadar kötüydü son zamanlarda. Ve sadece bu ev değil, kafeterya, lokanta, bar, otel yapılmış tüm yapıların canına okudular. Çünkü bu yapıları kullananlar onların sahipleri değil. Dolayısıyla şunları kategorik olarak ayırmak lazım: Yapıların bir sahipleri var, bir kullanıcılar var (işletmeciler ve oraya gidenler). Ne işletmeciler ne de oraya gidenlerin Antakya'dan haberi yok. Bizce, korkunç *kitsch* şeylerle donatılmış bir yer haline gelmişti. Acaba az önceki sorularla, yani işlevlendirme ve sahiplendirme meselelerini iç içe alarak, dayatmacı olmayan, buyurgan bir dil kullanmayan ama açıkça bir öneri taşıyan sahiplenmeler, işlevlendirmeler ve kent topraklarının değersizleştirmeleri konusunda belirli görüşler üzerine dayandırılmış bir önerinin tam da bu nedenlerle vakti değil mi? Tartışarak bulabileceğimiz bir konu değil mi bu acaba? Tartışma yöntemi olarak, bir fikir projesinin ortada olması, bizi daha kolay tartışmaya ve o tartışmanın taraflarını bulmaya götürmez mi?

CB: Bizler mimar olarak, önümüzde bir proje olsa, onu eleştirmek veya üzerinde konuşmak her zaman için bizlere daha kolay gelir. Nevzat'a hak veriyorum ama işin içinde bir başka boyut var. Bozulan yapı stoğu, ki hakikaten bir bölümü büyük ölçüde bozulmuş, ne kadar bozulursa bozulsun bu yapıların hepsi bünyesinde, yapısal/mimari olarak bakarsak, geçmişine ilişkin bütün izleri barındırıyor. Biz genellikle bunu görüyoruz. Bozulmuş bir yapıyı açtığımız andan itibaren o yapının bünyesinde var olan tarihsel kimliği görebiliyorsunuz; zaten koruma öğretisi de bunu ortaya çıkarıp sunmayı hedefleyen bir öğreti. Dolayısıyla bu bozulmanın aslında bir umutsuzluk yaratmaması gerekir. Meslek dışından veya konuya çok aşina olmayanlar için bu hissi yaratabilir ama, biz ona baktığımızda yapılması planlanan restorasyondan sonra aslında örtülmüş olan kimliğinin ortaya çıkacağını düşünüyoruz; bunu hepimiz biliyoruz. İşlevlendirme konusunda haklısın (Nevzat Sayın'a), ancak sadece teknik olarak baktığımız zaman dahi o maddi varlığı orada ortaya çıkarmak mümkün. Tabi ki işlevlendirme ya da sahiplenme ya da o kimliğin içinde var olacak bir kültürel çerçevenin olması çok önemli ve tartışılmaz. Ama Nevzat Bey'in söylemiş olduğu önerinin, ideale yakın bir düzenin hayali gibi olabilir, bugünkü Antakya'ya baktığımız andan itibaren açıkçası çok fazla gerçekçi olamayacağını düşünüyorum. Bu noktada tamamen o süreci savunarak bir yere varamayabiliriz. Ama burada tabi ki toplumsal katılım ile, toplumun bütün yüzeyleriyle bu yapıları, kendi eski evlerini, mülkiyeti onlardan çıkmış olsa dahi sahiplenmelerinin önemli olduğunu düşünüyorum. Buna benzer örnekleri birçok kültür yapısı değişmiş alanda görüyoruz. Bugün mübadele sonrasında Türkiye'ye gelip, Türkiye'deki evlerini bulan bir sürü insan var. 1924 Mübadelesi'nden bahsediyorum. Yani bu da bir tür sahiplenme. Bunun etkileri yayılarak oluyor, bugünden yarına olmuyor. Bu bir süreç; belki uzun bir süreç. Senelerdir bu konuda Türkiye'deki bilinçlenme üzerine hepimiz çalışıyoruz. Dolayısıyla bu konu belli bir noktadan belli bir noktaya geldi. Ama tabi ki her zaman için sorunlar var olacak. Onun için belki biraz daha gerçekçi düzeyde düşünmek lazım. Bunun dışında, sabahki toplantıda bir soru sormuştum, insan ve doğanın birlikte ortaya çıkardığı felaketi unutmak mı gerekir, yoksa bunu hatırlamak için kent mekanı içinde bazı izler mi kalmalı? Bu izler her türlü yorumlanabilir. Bu sorunun cevabı üzerine de görüşü olanlar vardır.

O R T A K A K I L - A N T A K Y A

ŞS: Nevzat Bey'in söylediklerine bir cümle ekleyeceğim. Şu an bizim radikal önerileri de tartışmamız gerekir ve bunun için belki bir atölye ya da iyi tanımlanmış bir yarışma açılabilir. Bunu kim yapar bilmiyorum ama, mimarlar, kentsel plancılar, belki meslek dışındaki insanlar bu konudaki fikirlerini, alternatif önerilerini ifade ederler ve bu değerli olabilir. Benim açımdan, Antakya'da bu tercihlerden bir tanesine doğru yol alınacaksa, geniş kapsamlı bir mutabakat ve müzakere sonucunda kristalleşmiş bir fikir olursa doğrudur. Yalnızca bir noktaya değinmek istiyorum, o evler Antakyalıların değil diyoruz ya, ben nesillerdir Antakyalıyım, ailem Uzun Çarşı girişinde bir yerde yaşıyorlarmış. Ben doğduğumda artık orada yaşamıyorlardı. Benim dedem, babaannem, anneannem yine o taraflarda yaşıyordu ama şunu fark edebiliriz, 1955-1985 yılları arasında benim anneannem bir evde yaşadı, o ev o zaman Antakyalıların ve bu ev için benim ailemin evidir demek biraz zor. Çünkü o evin de bir geçmişi var, kim tarafından yapıldığını bilmiyoruz. Bizim ailemiz yaklaşık 45-50 sene kadar yaşadı orada, sonra devrettiler. Bunu tespit etmek zor.

Neslihan Dostoğlu – Kültür Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Dekanı

Sabahki oturumda şu konuşuldu, biz bunları kendi aramızda konuşuyoruz ama acaba halk, bütün o çevrede yaşayanlar bizim ne yaptığımızı, hatta ORTAK AKIL-ANTAKYA platformunun ne olduğunu biliyorlar mı? Onlara nasıl uzanabiliriz, onları nasıl katabiliriz diye konuşmuştuk. Şimdi de katılımçılıktan bahsediliyor. Bunu kim yapar bilmiyorum, yalnızca bir öneri olarak, geniş kapsamlı bir arama toplantısı yapılabilir mi? Şu ana kadar yapıldığını düşünmüyorum. Belki Büyükşehir Belediyesi'nin başkanlığında olabilir veya birtakım kuruluşların ortak bir çalışması olabilir. Ya da burada böyle farklı farklı konularda temsil edilen STK'ların ve diğer toplumsal grupların bir araya gelebileceği küçük arama toplantıları olabilir. O küçük masalarda aslında çok şey konuşuluyor. Bu raporlanabilir. Çok yararlı olacağını düşünüyorum.

Mustafa Özçelik – Hatay Mimarlar Odası Şube Başkanı

Süreç öyle bir şey ki, aslında zaten cevabını bilmediğimiz soruları soruyoruz ve cevaplarını arıyoruz. Hiçbirimiz zaten cevapları bilmiyoruz. Hep beraber soru ve cevaplarla geliştiriyoruz. Herkesin bildiği fakat sürekli hatırlatılmak zorunda kalınan bir süreç var: Şu an 6. ayı bitirdik 7. aya doğru gidiyoruz, ama inanın burada birebir yaşamayan hiç kimse burada ne olduğunu hala bilmiyor. Dolayısıyla burayı anlamak, burada yaşamadan mümkün değil. Neden halk yok? Çünkü her birinin elli tane derdi var. Onların burada olmasını aslında hiçbirimiz beklemiyoruz. Beklediğimiz, burada olması gereken insanlar vardı, onlar yok, onu sorgulayalım. Yani sorumlular, yetkililer, bu konuda karar vericiler, STK'lar, diğer meslek odaları temsilcileri gibi. Hepsine ulaştığımızı düşünüyorum zaten, o rahatlıkla söylüyorum, haberdarlar. Biz de paylaşıyoruz. Peki, neden mimarlar yok? Burada uzun süredir öyle şeyler yaşandı ki, şu an bu kentte yaşayan herkes için şunu söyleyebiliriz: Şu an en karanlık noktadayız. O kadar net. Bunu hep söylüyoruz; barınma hala çok ciddi bir sorun ve çok uzun bir süre en ciddi sorun olarak kalmaya devam edecek.

Sağlık problemi çok ciddi bir sorun, eğitim problemimiz çok ciddi bir sorun, ulaşım problemimiz zaten başlı başına bir sorun. İstihdamla ilgili herhangi bir şey çözülebilmemiş değil. Dolayısıyla ticari faaliyetlerin oluşması başlı başına bir sorun. Ama her biri bir bireyin normal yaşantısını sürdürebilmesi için asgari koşulları barındırır da bunların hiçbiri yokken, koruma alanında tarihi bölgemizde devam eden yıkımla uğraşıyoruz. Bununla beraber zeytinlik alanlarda enkaz döküm alanlarının yarattığı tahribatı konuşmaya çalışıyoruz. Veya tarım arazilerinin kamulaştırılması meselesini konuşmaya çalışıyoruz. Kamulaştırma bir yana, zaten tarım arazilerinin fiilen işgaliyle tarımsal özelliğinin bitirildiği de ayrıca başka bir gerçek. Yani sadece devlet eliyle idari bir mesele değil, bu ortamın yarattığı başka sorunlar da var. Çünkü yıkım olan alanların dışında sadece tarım alanları var. Geriye kalan her yer zaten imarlıydı bu kentte. Dolayısıyla bütün bunların ışığında, biz aslında, bizim için buranın ruhunu temsil eden

tarihi bölge üzerinden bir şey konuşmaya çalışıyoruz, bir şey yapmaya çalışıyoruz hep beraber. Ama bütün bunlarla beraber düşündüğümüz zaman, buradaki sıkıntı ortaya konabilir, çünkü şöyle düşünülebilir: Burası koruma amaçlı imar planıyla planlandı, onun üzerinden planlanmaya çalışılıyor denebilir, ama kent aslında bir bütün. Buradaki yaşam, buradaki mekanlar, bu yapıların temsiliyetinin buradaki insanlar açısından olağan bir durumu var. Yani kentin geri kalanından bir farkı yok aslında, kenti bir bütün olarak ele alıyoruz. Dolayısıyla sadece burası üzerine bir şey söylemek mümkün değil. Çünkü bu bölgenin yakınında yaşayan insanlar da buradan giderse buranın ruhu kaybolur. Sadece bölgenin içinden bahsetmiyoruz. Etrafından, oradaki yaşam koşullarından, o kültürü yaşatan insanlardan bahsediyoruz.

Klasik olarak söylenir ya, çok kültürlü diye, çok kültürlü değil, buranın tek bir kültürü var: birlikte yaşam kültürü. Ama o kadar birlikte olmuş ki bu, başka bir yerden bakınca çok kültürlü gibi görünüyor, elbette katmanlardan bahsetmiyorum. Yoksa tarihsel süreçte elbette ki çok katmanlı ve kültürlü olarak bugüne gelmiş. Fakat günümüzü tarif ettiğimizde bir kültürümüz var ve o, buradaki kültürü yaşayan insanlar. Bu nedenle üstünde bu kadar duruyoruz ve bunun üzerinden bazı şeyleri tariflemeye çalışıyoruz. Çünkü, örneğin, bir ara veriyoruz, bir bildirim geliyor, çok değerli bir yapı daha kaybetmişiz. Bunların çok detaylı tartışılması lazım.

Genel bir değerlendirme yapmak gerekiyor çünkü, meslek odaları olarak, buradaki yıkım meselesi hala çok iyi anlaşılmadı diye düşünüyorum. Başından beri söylüyoruz, bu bir hırsızlık, tahrip meselesi değil. Çok ciddi farklı şoklarla beraber oluşan 6 Şubat'taki 2 depremde ve 20 Şubat'taki depremde yaşadık. Hem tarihi kent hem yeni kent bütünsel olarak analiz edilmeli. Bu depremin neden bu kadar etkili olduğunun incelenmesi gerek. Tabi ki Amik Ovası'yla beraber oradaki alüvyon ve sulak alanın çok ciddi bir etkisi olduğu, Asi Nehri'nin çok ciddi bir etkisi olduğu gibi faktörler var ve bir de arkeolojik alan faktörü var.

İlk zamanlarda ezber olarak şunu söyledik, "Kadim Antakya'yı aslına uygun olarak yeniden ayağa kaldıralım". Soru şu ki, hangi aslı? Antik Roma dönemi mi? Osmanlı'daki hali mi? Fransızlar döneminde yaratılan hali mi? Cumhuriyetin ilk yıllarında yarattığı yapısal kentleşme mi? Veya beğenmediğimiz son hali mi? Çünkü bu yıkımda kentin çok ciddi sorunlarıyla beraber, bu ülkenin birlikte yaşam üzerine kurulu bütün sistemin çöküşünün temsiliyeti var. İdari yapıyla beraber mekansal çöküş de buraya yansımış durumda. Bütün bu sistemsel durumu çok iyi analiz etmemiz gerekiyor. Bu ülkenin farklı bir yanında hem demokratik hem hukuki hem ekonomik altyapısının yeterli olmaması gibi bir sorunumuz var. Biz her şeyi birbiriyle bağlantılı olarak değerlendirmek durumundayız. Çünkü katılımçılık dediğiniz şey, biraz demokratik bir ortam ister. Onun üzerinden belli bir takım ekonomik alt yapıyla beraber ortaya konan şeylerin karşılık bulması beklenir.

Bütün bu sorunlar çerçevesinde biz aslında bir yol arıyoruz. Hepimizin mutabık olduğu, ilerlememiz gereken yönetsel durum belliyken, sorunumuz bunu faaliyete geçirememek, uygulamaya koyamamak; onu koyacak mekanizmaları oluşturamamamız. Hep konuşuyoruz, bizim Antakya olarak, Hatay olarak diğer afet bölgelerinden farklı bir dinamiğimiz var. Ciddi bir dinamik olarak çok sayıda gönüllü platform kuruldu, çok sayıda gönüllü olarak katkı verildi. Ama sadece sivil inisiyatifle çözülemeyecek kadar büyük bir sorunla karşı karşıyayız. Bu sivil inisiyatifin ortaya koyacağı şey, belli bir süre sonra eğer uygulayıcı, karar verici yapıyla ortaklaşa iş birliği olmaz ise yalnızca kılavuz ve örneklem olarak kalacaktır. Çünkü pratiğe dönmesi için bizim başka şeyler üretmemiz gerekiyor. Şu an imar planları yürürlükte, meslek odaları iki ilçe için askıdayken itiraz etti, oy birliğiyle reddedildi hepsi. Sahada şöyle bir durum mevcut: Buradaki insanlar çok ciddi travmalar yaşadı dolayısıyla hiçbirimiz 6 Şubat öncesine dönemeyeceğimizi yavaş yavaş idrak ediyoruz. Az önce Deniz %85 gibi bir oran verdi; bu rakamsal bir boyut, ama bizdeki karşılığı bir travma. Bu noktada yerelde imkanı olanlar, farklı alternatifleri olanlar, yakınlarına başka yerlere giden insanlar var; fakat burada kalan insanlar da var. Burada kalan insanlar kırsala çekildi, kent merkezi boş ve uzun süre de boş kalacak. Bunun hasarlı/hasarsız/yıkık binalarla ilgisi yok, hasarsız binanız olsa bile 2-3 yıl kullanacak duruma gelemeyeceksiniz, kent merkezi böyle bir durumda. Burada, yerelde olan insanlara bir an önce geçici barınma aşaması nitelikli duruma getirilir, uzun süre kalınacak koşullar oluşturursa, bizim bunlara ciddi zaman ayırmamız söz konusu olabilir. Şu an fikir olarak belli girişimlerle çok ciddi emek ve katkı

O R T A K A K I L - A N T A K Y A

veren yapılar var, ancak bunlar küçük ve tekil örnekler. Toplumun genelini kapsayacak bir organizasyon yok, bunu devletin kendisinin yapması gerekiyor ama böyle bir durum söz konusu değil. Şöyle bir durumla karşı karşıyayız: Buradaki insanlar niteliksiz geçici konaklama yapılarına mahkum edildi. Bir an önce kalıcı yapılara dönme eğilimindedir. Yerinde dönüşüm meselesi neden bu kadar ilgi gördü deprem bölgesinde? Çünkü insanlar bu kenti bırakıp gitmek istemiyor.

Bilim dediğiniz şey, uğraştığınız alan çerçevesinde ürettiğiniz bilginin test edilmesiyle beraber ortaya koyulan verilerdir. Her bilim alanı belli bir çerçevede bazı doğru şeyler söylüyor. Örneğin yer bilimciler kenti boşaltın diyor; kendi alanlarında bilgi budur, doğru. Ama geçmiş katmanlar da düşünüldüğünde, buranın seçilmesinin farklı bir boyutu var. İnsanlar hala bir şekilde burada devam etmek istiyorlar. Bu çerçevede başka yerlere gitme meselesi sadece bir, iki, üç, beş alanın/disiplinin bakış açısıyla değerlendirilebilecek bir şey değil. Çok farklı boyutlarıyla birçok insanın ele alıp değerlendirmesi gereken bir konu. Bir taraftan bizim sorunumuz her şeyi aynı şekilde yeniden yapamıyor olmak çünkü bütün planlar sorunlu. Planlama, yapı denetim, üretim süreçleri sıkıntılı, bunların politik boyutları var, af süreçleri var, vs. Evet, tarihi bölgede bahsedilen sebeplerle birçok yapı daha da fazla hasar aldı. Kaçak yapılar veya yanlış restorasyonlarla, vb. durumların analizi yapılmalı.

Netice olarak burada yaşayan insanlar bu travmayı atlattıkları istiyorlar. Aynı alanda belli birtakım sorunların çözülerek, yerinde yeniden, eski ruhunu taşıyan mekansal bir ortama dönmek istiyorlar.

GT: Biz bu konuda sorularımızın içerisinde şöyle bir tanımlama yapmıştık: Tekrar kentsel sit ve kültür varlıklarına konuyu taşımak için söylüyorum, örneğin “şahıs mülkiyetinde bulunan ve depremde zarar gören kültür varlıklarına sahip olan kişilere – bu sahiplik kullanıcı meselesi de tartışılabilir, Nevzat Bey ona vurgu yapmıştı; şu anda bu yapılara sahip çıkanlara diyelim, daha kapsayıcı olması için – izleyecekleri yol ve yöntem dair nasıl bir öneri sunulmalıdır?” Biz hem platform olarak hem sizlerin oda olarak desteğiyle bu konuda nasıl bir yol alabiliriz? Buna yönelik bir takım kültür vakfı aracılığıyla da çözüm oluşturulabilecek gibi görünüyor. Sonuçta kentler üzerine karar vermek sadece mimarlara, şehir planlılara ait değil. O kararlar politikacıların kararları; ne yazık ki hem Türkiye’de hem diğer ülkelerde bu kararları yöneticiler veriyor. İster merkezi ister yerel, yöneticiler karar veriyor. Ama halkın gücü, sivil toplum olma gücü ne kadar yüksekse o kadar etkili olabiliyor. Bu nedenle beklentimizi çok yüksek tutamayız ama öte taraftan da bu modelleri oluşturmak ve denemek zorundayız diye düşünüyoruz. Ne kadar kazanım sağlayabiliriz, bu belli bir süre sonunda ortaya çıkacaktır. Ama biz bu öneriyi, yani birlikte çalışmayı, insanların gelip başvurabileceği, orada ofisini kaybetmiş ama bu konuda destek vermek isteyen mimar arkadaşların da birlikte çalışabileceği bir modelde düşünüyoruz. Belki bunun içerisinde daha sonra belli aralıklarla bu yanıtları alabilecekleri daha resmi kişilerin de katılımı sağlanabilirse, en azından bir buluşma noktası oluşturulabilirse, teknik boyuttaki çözümlere biraz daha yaklaşabiliriz.

Öteki konular platformun bu alt grubunun bilgisi dışında. Başka çalıştaylarda, başka gruplar belki sizin bahsettiğiniz birçok konuya daha fazla yanıt verme konusunda ehil kişiler olacaklardır. Onların da verecekleri desteklerle üstesinden gelmeye çalışacağız.

Mustafa Özçelik – Hatay Mimamlar Odası Şube Başkanı

Ben konunun anlaşılması için biraz geniş bir anlatım yaptım. Ama bizlerin de, yani bu grupların, birbirleriyle disiplinler arası çalışma yapabilmesi önemli. Çünkü bunlar birbirinin içine geçmiş konular. Burası yaşayan bir kent. Arkeokent başka bir şey, ki Bakanlık tarafından böyle şeyler de telaffuz ediliyor.

O R T A K A K I L - A N T A K Y A

GT: Biz bu konuda temkinliyiz. Bu konuda radikal öneriler dillendirilebilir, burada da dillendirildi. Çünkü bunun hem karmaşık süreçleri var hem de sürdürülebilirlik sorunu var. Disiplinler arası çalışan bir grup olarak o noktada tahayyül edilenin bir çırpıda hayata geçmeyeceğini, hele ki küresel iklim değişikliğiyle birlikte, bu kentin yeni krizlere gebe olduğunu geçmişte yaşanmış olan deneyimlerden biliyoruz. Onların daha sıklaşması, vb. durumlarda bunlar sürdürülebilirliği çok zor alanlar olacaktır. Biz bu soruları hazırlarken de bu konuya bir çerçeve getirerek “yırtık” dedik. Kent içinde bunları göstermek.

Mustafa Özçelik – Hatay Mimarlar Odası Şube Başkanı

Ancak şöyle bir risk var: şu an hasarlı her bina yıkılarak ayrıştırma alanına götürülüyor. Burası ağır hasarlı yıkılacak tescilli bina sayısı olarak 350’yi aşıyor. Neredeyse çoğu alandan götürülüyor. Sonrasında bir tarama yapılması öngörülüyor. Dolayısıyla yerelde psikoloji şu: alanın altının çok değerli bir yer olduğunu biliyoruz, altı üstünden daha kıymetli bir alanda yaşıyorduk biz; bizi yerimizden etmek istiyorlar algısı oluştu halkta. Belli bir süre sonra, deprem bu kazı için bir araç olur mu olmaz mı sorusu oluştu insanların aklında. Hepimiz biliyoruz ki burada yapılan kazıda 5 metre itibarıyla bir katman çıkar, eğer çıkmamışsa önceden çıkarılmıştır. Ve burada insanların yerlerinden edildiğine dair bir endişesi var. Bu nedenle bu yıkımın durması çok önemli. İkinci boyutu ise, burada şu an için aslında belli birtakım hibelerle, desteklerle onarılabilecek, güçlendirilebilecek bazı yapılar, yıkılıyor ve yeniden yapım devlet tarafından üstlenilmiş gibi bir algı yaratılıyor. Fakat böyle bir durum söz konusu değil, yalnızca destek veriliyor. Bu tescilli yapılar yıkılıp yeniden rekonstrüksiyon yapıldığında çok daha maliyetli hale geliyor. Halk bu maliyeti karşılayamadığında ise, kendi rızasıyla yeri terk ettiği sonucuna varılıyor. Son seçenek olarak değerlendirilmesi gereken yıkım ve moloz taşıma işlemleri bugün ilk seçenek olarak değerlendiriliyor. Bu konuya akademik ortam yeteri kadar net bir tavırla tepki vermiyor. Görüştüğümüz bazı hocalarımız açısından doğru bir iş yapıldığı da söyleniyor. Bu yapıların zaten güçsüz bir yapım sistemine sahip olduğu, bu nedenle daha güçlü bir sistemle özgün haline getirileceğini söylüyorlar.

Koruma alanı öyle dokunulmaz bir alan ki, korumacı kişilerden başka kimsenin yorum yapması kabul edilebilir bir durum değil. Bu nedenle bu işin uzmanlarından bu konuda daha net ifadelerle açıklama ve öneri yapmalarına ihtiyacımız var. Sonuç odaklı olabilmesi için bütün alanların birlikte çalışarak pratik sonuca ulaşması gerektiğini düşünüyorum.

GT: O konuda maalesef tek bir sese hiçbir zaman ulaşamaz.

Özgür Deniz Emir – Mimar

Güncel bir gelişmeyi aktarmak istiyorum. (Tescilli bir yapının yıkımına dair video izletildi). Cuma günü Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürü’nün de katıldığı bir toplantıya katıldım. Barış Bey, Mustafa Bey, Yonca Hanım oradaydı. Enkazların kaldırılmasıyla ilgili konuşuluyordu ve orada şöyle bir şey söylendi: “Biz şu ana kadar avlulu olmayan binaları kaldırdık. Alanda ayrıştırılabilecek bir avlusu olsaydı, avlularında ayrıştırırdık.” Bu videoda bahsedilen yapı, avlulu bir yapı. Depremden sonraki durumunu gösteren fotoğraflar da vardı fakat aceleyle onlara ulaşamadım. Üst katı zarar görmüştü, zemin kattaki taş duvarlar ayakta, kesme taş duvarlar görülebiliyordu. Avlunun içine girilebiliyordu. Bu bina hibe programından faydalanacak. Son durumu videoda gördüğünüz yıkıntı. Ben bu yapının rekonstrüksiyon projesini neye göre çizeceğim? Bakanlık benden bununla ilgili bir proje yapmamı bekliyor ve bunu finanse edecek. Ama bakanlık yapıyı yıkıyor. Bir şekilde fotoğraflara vs. ulaşıp çizeceğiz elbette, ama söylemek istediğim şu: Bu veriler alanda mevcutken biz neden kaldırıyoruz? Neden daha da zorlaştırıyoruz? Bir an evvel yıkımı durdurmamız gerekiyor. Eğer buradan bir çağrı, bir metin çıkacaksa, “bu yapıların bu şekilde

O R T A K A K I L - A N T A K Y A

tespitleri yapılmadan yıkılması doğru değil" bilgisinin verilmesi gerekiyor. Taramalar yapıldı deniyor, hepimiz tahmin edebiliyoruz o taramaları. Planlarını mı aldılar, kesitlerini mi aldılar? O taramalardan plan okumanın imkanı yok. O yüzden bir an evvel yıkımları durdurmamız gerekiyor.

CB: İki gündür burada konuştuğumuz her şey, bu konuda var olan bir toplumsal inisiyatifi biraz daha fazla uyandırmayı hedefliyor. "Biz ne yapacağız?" diye sorduğunuz zaman, ne yapacağınızı tarif edebiliriz. Ama bu yetmez. Onun ötesinde, "buradaki yıkımı durdurmak gerekir" sözünü buradaki herkes duydu. Ve buradaki yıkıma engel olacak olanlar sizlersiniz. Dün Arsuz'da bir bina gördük, askıya alınıp bazı bölgelerde güçlendirilerek çok rahatlıkla kurtarılabilir bir bina iken, yıkımının teşvik edildiğini konuştuk. Dolayısıyla bu ciddi bir problem. Rekonstrüksiyon yapsanız dahi, onun birkaç özgün noktasını, malzemesini kullanabilirsiniz tekrar. Bu da tabii o yapıdan geleceğe aktarılan bir mesaj olarak karşımıza çıkar. Bu platform size "biz durduracağız yıkımları" diyemez. Böyle bir şeyi kimse söyleyemez. Bu toplumsal bir inisiyatif ve bu platform da toplumsal inisiyatifi güçlendirmeye çalışan bir platform. Yoksa kendi başına yıkımı durdurmaya çalışan bir gücü yok, gidip yıkılacak bir binanın önünde elbette durabiliriz. Ama bu zayıf bir yaklaşım olur. Bu inisiyatifin toplumun kendi içinden geliyor olması lazım ki somut hareketlere doğru yansısın. Yazılanlarla, çizilenlerle, karşı durulanlarla, yıkılması önerilen bir binanın askı projesini Koruma Kurulu'na götürüp "Siz bunu yıkıyorsunuz ama ben bir askı projesi getirdim dolayısıyla bunu onaylamak zorundasınız, yapıyı kaybedeceğiz yoksa." diyebilmelisiniz. ORTAK AKIL-ANTAKYA'nın buradaki desteğini de fikir desteğini de sağlayabilecek bir ofis olabilir.

Ayşe Kuseyri

Tam bu konuda bir tecrübe yaşadım. İki tane tescilli kültür varlığım vardı; biri ağır hasarlı olarak tescillenmişti ve çok büyük tesadüf ki eserin ertesi gün yıkılacağını, ihale edildiğini duydum. Tüm mercilere başvurduğum, kimseden yanıt alamadım, herkes başka yere yönlendirdi. En son anladık ki, yalnızca İdari Mahkemeye "hasara itiraz ve yıkımı durdurma" itirazı yapabiliyorsunuz. O dosya numarasıyla, Kültür Müdürlüğü'ne başvurduğunuzda, onlar bir üst yazıyla yıkım ekiplerine ve AFAD'a, yargı süresince durdurma yazısı yazıyorlar. AFAD'a bu yazı gitmedikçe, tüm ağır hasarlı tescilli binalar ihale ile yıkılmak üzere tescil edilmiş durumda, engellemenin tek yolu da bu.

GT: Bu katkıyı herkesle paylaşmak lazım. Hatta sosyal medyada da bu şekilde paylaşmak lazım. Çünkü en takip edilen yer şu an orası. Yıkımın engellenebilmesi için gerekli prosedürün tüm meslek insanlarıyla da bir metin olarak paylaşılması gerekir.

Dilber Sarsılan – Mustafa Kemal Üniversitesi/Restorasyon Öğrencisi-KUDEB'de Stajyer

Ben mezun olduğumda restoratör olacağım ama edindiğim bilgilere göre deprem olduktan sonra koruma anlamında idari bir oluşum oldu. Eserleri toplama, sınıflama vb. anlamında. Ama bu oluşum devlet tarafından yapıldı ve yerel değil. Hatay'daki mimarlar, restorasyon uzmanları ya da Eski Antakya sokaklarını yapmış restoratörlerimizin hiçbiri bu oluşumda yok. Ben bu mesleği seçtiysem, gelecekte bu mesleği yapacaksam, benim ustalarım bile durdurulduysa, şehir dışından gelen, burada hiç kazı yapmamış, Antakya sokaklarını bilmeyen, bezeme bilmeyen insanlar neden şu anda Hatay'ın kaderini üst düzeye çıkarmaya çalışıyorlar? Ki çıkaramazlar, çünkü tecrübeleri değil, akademik tecrübe bir yere kadar. Ben yerel ve milliyi savunurum. Burada da akademik anlamda yüksek insanlar varken, neden başka şehirlerden başka üst insanlar geliyor? Neden yerel halktan

O R T A K A K I L - A N T A K Y A

tecrübeli isimler çalışmıyor da şehir dışından uzmanlar getiriliyor? Bu şekilde bizim tarihimizi korumamız zor olacaktır.

GT: Katılmak veya katılmamak yerelde bahsettiğiniz kişilerin kendi kararlarıdır. Burası katılmak isteyene sonuna kadar açık bir platform. Bu konuyu kendine dert etmiş yerelden arkadaşlarımız da burada sonuna kadar çaba sarf ediyorlar. Travma yaşamış bir kentte, insanların tek başına, kendi güçleriyle bu problemin üstesinden gelmeleri zaten mümkün değil. Bunun için Türkiye'nin her yerinden insanlar buraya geliyor ve yardımcı olmaya çalışıyorlar.

Suphi Çeviker

Ankara'da otuyorum, her yazımı burada geçiririm. Her bayramda her tatilde muhakkak gelirim. Burada çocukluğunu yaşamış çok insan vardır, Eski Kilise'nin duvarına elini değmiş çok insan vardır diye düşünüyorum. "Korunmalı mı korunmamalı mı" bir konu, "kent bir arkeoloji merkezine dönmeli mi" başka bir konu, "şehir yaşanabilir bir şehirdir veya değildir" başka bir konu. Biz, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün bir yazılım projesini yaptık; tüm envanter sisteminin oluşturulmasıyla ilgili. Bu çalışmayı 2010-2011 yıllarında Türksat ile birlikte yaptık. Daha sonra TÜBİTAK devam ettirdi. Kültür Varlıkları Genel Müdürlüğü ve orada çalışan akademisyenler, sosyal koordinasyon tarafında olan kişilerle de yakın koordinasyonumuz var. Yapabileceğimiz bir şey olursa mutlaka yardımcı olmak isterim. Bunun dışında, duygusal bir bakış olabilir ancak, Antakya insanının dışarda yaşamakta zorlanacağını ve mutlaka geri dönmek isteyeceğini düşünüyorum. Dolayısıyla burada yaşanabilir bir şehir öyle veya böyle kurulmak zorunda. Bu konuda Kültür Bakanlığı'na gittim bir plan var mı diye bakmak üzere, fakat bir plan yoktu Hatay'la ilgili.

Barış Güleç – Türkiye Tasarım Vakfı Genel Müdürü

Dün aramızda olmayanlar için biraz yadırgayacakları bir konuşma olabilir, kusura bakmasınlar. Theseus'un gemisi vardır, çok meşhur bir paradokstur, bilenler olabilir. Şöyle bir hikayesi var Theseus'un gemisinin; Plutark'a dayanıyor ki bütün filozoflar bunun üzerine düşünmüştür, yakın zamana kadar da çok düşünülmüştür. Minotor'u, boğayı, yani oradaki problemlili kişiyi öldürdükten sonra, – ki Prokrustes burada bence üstünde durulması gereken bir kişi ama ayrı bir başlık olarak onun üstünde durmayacağım – Theseus büyük zaferden sonra döner, gemisini de tarihi bir öneme sahip olacağını düşündükleri için bir kenarda tutarlar. Zaman içerisinde gemide aşınmalar yıpranmalar olur ve parçalarını küçük küçük değiştirmeye başlarlar. Sonra Plutark şöyle bir paradoksu ortaya atar: "Yani bunun bütün parçalarını değiştirdiğimizde bu gemi hala Theseus'un gemisi olacak mıdır?" der. Yani var olan bir şey, bir değer, kültürel varlık da diyebilirsiniz, buradaki paradoksta da Theseus'un gemisi diyebilirsiniz, değiştirildikçe acaba o değer kendini ne kadar muhafaza edebilir? Bence bu konunun üstünde felsefi bir bakış açısıyla da durulmalı. Thomas Hobbes da diyor ki acaba bu çıkan parçaları biz başka bir yerde biriktirsek ve oradan tekrar Theseus'un gemisini inşa etsek o gerçekten Theseus'un gemisi olur mu? Heidegger'e bir gazeteci soruyor, diyor ki: "Bundan sonraki hayatınızda yapılan o şeylerden sonra ne yapmayı düşünüyorsunuz?" diye. Heidegger bir süre durduktan sonra şöyle diyor: "Yapmak ve düşünmek, benim bu ikisine ayıracak kadar zamanım yok." Yani yapmak ve düşünmek aslında farklı şeyler, problem o; tanımlanmamış, tarif etmediğimiz ana problemlerden birisi bu. Böyle bir perspektif gelirse bence bir başlık olarak açılması lazım. Çünkü bazı şeyler düşünülürken bazı şeylerin yapılması gerekiyor. Ben Kültür Bakanlığı mensubu değilim, bunu çok net söylemek istiyorum. Konuşulurken sürekli bir konu oluyor, yani Arsuz'a cami yapılmış, bana dönülüyor; Kültür Bakanlığı bir inisiyatifte bulunmuş, bana dönülüyor, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile ilgili bana dönülüyor. Bu benim değerlendirebileceğim bir şey

O R T A K A K I L - A N T A K Y A

değil. Hani siz birçok soruya dair “bu benim ilgi alanım değil” diyorsunuz ya, ben bunu sizden öğrendim. Aslında “konuşturmamak” sizden öğreneceğim bir tavır da, neyse ben sözüm bittikten sonra size döneceğim.

Çok özür dilerim, dün olmayanlar için açıklama yapayım (salonda tepki gösterenleri işaret ettiğini belirtir); bazı eleştiriler vardı, bu eleştirilere istinaden ben de dedim ki “Evet, biz de şeffaflığı katılımı önemseyen bir vakıfız, şöyle yapıyoruz böyle yapıyoruz.” Çok da detaylı anlatamadım; ben hem vakıf adına temsiliyette bulunuyorum – ki ben dünkü olayı vakıf adına nezaketsizlik olarak yorumluyorum – bir de şahsi olarak bulunuyorum, şahsen de üzüntü olarak kendimde karşılığı var. Sonra toplantının sonunda konuşulacağı söylendi, bana söz hakkı verileceği, bittikten sonra, toplantının sonunda söz hakkı bir sonraki toplantının başına atıldı. Bir sonraki toplantının başında da söz almak istediğimde şimdi sırası değil sonra konuşuruz, dediniz.

Biz Türkiye Tasarım Vakfı olarak aslında Heidegger’in söylediği eylem ve düşüncenin birleştirilebileceği ortak alanlar yaratmak için fikir çalışması yapıyoruz. Mesela İstanbul’da bir martı projesi vardı, Karaköy’de biliyorsunuz, ki bu sizler açısından şöyle değerli olabilir; vefat eden belediye başkanının herhalde tanıdığı, Hakan Kıran diye bir tane mimar var, martı projesini yapmak istiyordu, vakıf buna çok büyük bir reaksiyon gösterdi, orasının yapısını ve dokusunu bozacağı için. Sonradan başka şekillerde başka durumlarda yapıldı. Şimdi Vakfın buradaki bulunma amacı, aslına uygun nasıl yapılabilir ile ilgili eylemin ve düşüncenin olduğu tarafları bir düzlemde birleştirmek. Ve burada platformlar farklı olabilir, yani ORTAK AKIL-ANTAKYA olabilir, A platformu olabilir, B platformu olabilir, ben her birinin üreteceği değerlerin çok kıymetli olduğunu düşünüyorum. Yani her bilim adamının, halkın içinden olan insanların, esnafın, tarihinde burada irtibatla olan kişilerin veya samimi olarak buraya bir katkı koymak isteyen insanların çok değerli şeyler üretebileceğini düşünüyorum. Bizim yapmaya çalıştığımız şey, bu değerleri üreten kişileri birleştirmek. Onun haricinde, “ben bu veriyi elimde tutarım paylaşmam” diyenler olabilir, veriyi elinde tutanlar olabilir. Ben bilirsem bunu, verinin paylaşılması ile ilgili girişimlerde bulunabilirim. Birisi diyebilir ki “ya benim elimde şöyle şöyle fotoğraflar var”, “bende böyle röloveler var” veya Devlet diyebilir ki “bende de şunlar var” veya demez ben zorlarım. Yani ben buradayken bile Japonya’dan bence çok önemli iki kişiyle mailleşip onları İstanbul’a getirip bir buluşma ayarlamaya çalışıyorum. Benim derdim tamamen böyle bir yapıyı oluşturabilmek ve vakfın bana verdiği yetkiyle ben bunu söyleyebilirim. Zannetmeyin ki ben elinde veri olup onu paylaşmayacak biri olayım. Ama ben çok üzüldüm, dün bunu nezaketle ve daha sakin bir şekilde hep beraber konuşarak bir yere varacağımız şekilde konuşmak isterdim. Ben tansiyon hastasıyım, yaşım da küçük. Yüzümü ateşler basıyor, tansiyonumu kontrol ediyorum ve “çüksam mı?” diyorum. Ancak nezaketsizlik olur diye kurumsal temsiliyetim açısından durmayı tercih ettim. Benim dün söyleyeceğim şeyler de bununla ilgiliydi. Geçen hafta cuma günü burada bir toplantı vardı, bu sebeple ilk kez 9 yaşındaki çocuğumun doğum gününe katılamadım. Şunu da ben Kültür Bakanlığı’ndan öğrendim, sizleri davet etmişler. Davet de edilmişsiniz. Yani oradaki “muhatap ben değilim”i söylemek isterdim. Çünkü ben şöyle olduğunu hissettim, herkesin ağzından ateş çıkıyor ve Arsuz’daki camiye kadar neredeyse ben sorumlu seçileceğim. Böyle bir rahatsızlığın içerisine girdim. Evet, beni Arsuz’daki camiyle ilişkilendirmediniz, biliyorum; “abartıyorum, anlaşılmak istiyorum” diye bir söz var ya çünkü çok fazla şey geldi. Yani Vakfın yapmaya çalıştığı şeyi şu anda izah edebildiğimi düşünüyorum. Anlayışınız için teşekkür ediyorum.

EA: Birkaç tane konuya değinmek istiyorum. Birincisi, sanıyorum bir önce konuşan hanımefendiye yerel katılımı ilgili konuşan; belki yanlış anlaşılabilir, biz platform olarak, dernek olarak zaten yerel katılımı çok önemseydiğimiz için buradayız, biz her şeyi çok iyi biliyoruz diye değil. Sanırım böyle bir kopukluk oldu, zaten bizim burada olmamızın tek ve en önemli sebebi yerel katılımı çok önemsememiz ve bu konuda bize katkı koyabilecek herkesle akademik camiadan olsun, esnaf camiasından olsun fark etmez, herkesle ilişkiyi kurabilmek. Çünkü dün de söyledim, dün olmayanlar için bir kez daha söyleyeyim: biz bu işi ancak yerel inisiyatiflerle yapabiliriz. Başka türlü yapamayız.

O R T A K A K I L - A N T A K Y A

Dilber Sarsılan – Mustafa Kemal Üniversitesi/Restorasyon Öğrencisi-KUDEB’de Stajyer

Şu anki durumu Hatay’daki insanlara yayamamışsınız, hani burası tıklım tıklım olmamış. Sosyal medya mecra vs. olsaydı daha kalabalık olurdu burası, onu demek istedim.

EA: Bu konudaki eleştirinize yüzde yüz katılıyorum, haklısınız. Demek ki bizim bu duyuruları farklı mecralarda da yapmamız lazım. Aslında mesela Antakya Gazetesi var bize yardımcı olabilecek, belki o gazetede yayınlanmalıydı belki de yayınlandı bilmiyorum ama yayınlanmadıysa bu bizim hatamız. (Yayınlandığı bildirildi.) Yayınlanmış. Görmediğiniz için belki de sizin hatanız, önemli de değil. Tabi ki buradaki kalabalığın daha fazla olmasını isterdik. Ama biz buraya gelen her bireyi çok önemsiyoruz.

İkincisi, Barış Bey, biz Türk Tasarım Vakfı’nı herhangi bir şekilde üzerine alınmadığı veya yapmadığı herhangi bir nedenle zaten suçlamıyoruz, öyle bir niyetimiz de yok, kaldı ki biz zaten böyle bir mecra da değiliz. Kimseyi suçlayamayız, bizim böyle bir yetkimiz de yok. Sadece Türkiye Tasarım Vakfı’nın bugüne kadar ortaya koyduğu planlama faaliyetleriyle ilgili olan stratejileri için çeşitli mecralarda eleştiri hakkımız var, bunu yapıyoruz.

Şimdi bu düşünme ile yapma meselesini çok önemsiyorum. Siz açtınız, bu konuya biraz daha gireyim. Bizim mesleğimiz – böyle konuşmamı maruz görün, mimarlık alanında bir miktar bilgiye sahibim, sanırım siz mimar değilsiniz o yüzden belki aydınlatıcı olur diye söyleyeyim – yapmaktan daha fazla düşünme mesleğidir. Eğer siz yapacağınız şeyi yeteri kadar düşünmemiş olursanız, yaptığınız da pek bir işe yaramaz. Bazen bu çok abartılabilir, hatta bu konuda yapmayı reddeden, sadece düşünmeyi doğru bulan mimarlar da vardır. Ama benim kişisel görüşüm ki biz, ORTAK AKIL-ANTAKYA bünyesinde bulunan, çekirdek bünyede bulunan, mimarların da görüşü çok farklı değil. Yeteri kadar düşünmeden yeteri kadar analiz etmeden, yeteri kadar anlamadan kavramadan bir şeyi yapıyor olmayı çok zararlı ve çok tehlikeli buluyoruz. Bunu yapabilmek için, anlayabilmek için, konusunu alabilmek için, Rafael Moneo diye bir mimarın çok önemseydiğim küçük bir makalesi vardır, yerin kokusu yerin fısıltısı diye, orada bahseder; o yer, anlamamak çok zor bir şeydir, öyle çok kolay bir şey değildir. Bağlam dediğimiz şey sadece oradaki fiziksel özellikler değil, farklı katmanlardan oluşan çok geniş anlamda bir durumdur. Ve bağlama hakim olmak bir mimar için çok önemlidir.

Biz Türkiye Tasarım Vakfı’nın bugüne kadar ortaya koyduğu performansı hayli aceleci, hayli yüzeysel ve biraz da tepeden inme görüyoruz, sadece bunları söylemek istedik. Tepeden inme olduğu meselesinde de ortaya koyduğumuz durum şu: hani bir gün ortaya bir dosya geliyor elimize, BIG ile Foster ortak bir master plan yapmış. Ben BIG, Bjarke Ingels’i kişisel olarak çok iyi tanıyan bir mimarım, Norman Foster’la da ilgili şöyle bir iletişimim oldu: Ben Yale Mimarlık Okulu’nda hocalık yaptım, Norman Foster “visiting professor” olarak yaptı, onlarla da birtakım ilişkilerim var. Norman Foster şu anda bildiğim kadarıyla sadece sürdürülebilirlik üzerine bir görüş oluşturdu ve master plana eklenmesi gereken bir görüş. Yapılması gerekenin belki yüz elli üçte biri gibi bir şey. Bjarke’nin ortaya koyduğu şeyi görmedim, ama “bu kadar sürede böyle bir şeyi yaptım” diye birisine olsa olsa “hadi canım, sen de” denilebilir. Şimdi bu master plan üzerine de bir karolaj yapılmış, onun da nasıl bölündüğü hakikaten tuhaf. Şurasını Tabanlıoğlu yapsın, burasını Han Tümertekin yapsın. Salonda bulunan ve bilmeyenler için söyleyeyim; Murat Tabanlıoğlu burada ve onun adının geçirildiğini kendi de bilmiyordu, gördüğü zaman da itiraz etti zaten. Bu türden bir çalışmayı biz eleştiriyoruz, lütfen bu eleştiriye ciddiye alın. Çünkü belki siz Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından yetkilendirilmiş de olabilirsiniz. Bunun prosedürel veya resmi açıklamalarını ben bilmiyorum. Bildiğim kadarıyla, benim çok iyi tanıdığım mimar olan Bünyamin (Derman) – bazı projelerde ortaklık da yaptım – bir master plan çalışıyordu, birkaç tane de sunum yaptı. İyidir kötüdür ben bunu eleştirmek durumunda değilim veya değerlendirmek durumunda da değilim. Ama eleştirdiğim konu bitmiş ürünün kendisi değil; sürecin kendisi. Biz süreci eleştiriyoruz. Bizce koca bir kadim kentin ayağa kaldırılması, yeniden

O R T A K A K I L - A N T A K Y A

tasarlanması, stratejik planlarının yapılması böyle bir süreçle olmaz; bildiğimiz tek şey bu. Bünyamin dünyanın açık ara en becerikli hissiyatı en güçlü, hakikaten tarihi mirastan modern yapılara kadar, jeolojiden iklimlendirmeye kadar her konudaki dünyanın en iyi bilgisine sahip bile olsa, bu kadar zamanda böyle bir şeyin yapılmasının sağlıksız olduğunu, orada verilen, verilmesi gereken, istişare edilmesi gereken yüzlerce kararın bir kerede verilmesiyle de tuhaf bir durum oluştuğunu söylüyoruz.

Sanıyorum bu kadar açıklama bizim durumumuzu belirtmek için geçerli. Eğer size bir nezaketsizlik yaptığımızı düşünüyorsanız, ben bütün platform adına sizden çok özür dilerim. Belki dün birtakım şeyler yanlış anlaşılabilir, tıpkı bugün de bazı şeyler yanlış anlaşıldı. İnsanız bazen hata da yapabiliyoruzdur. Zaten bütün hatalarımızı da paylaşmaya geldik buraya, yani bir hata yapıyorsak bunu da anlamak için geldik, bütün derdimiz bu. Bir tek şunu söyleyeyim ve böylece bitireyim: Sizin platformunuz, sizin Türkiye Tasarım Vakfı olarak şimdiye kadar ortaya koyduğunuz süreç şeffaf değil, bunu bir defa kabul edelim. Şeffaflıktan anladığımız şey tam da böyle bir şey değil. Öte yandan bizlerin Türkiye Tasarım Vakfı ile ilgili herhangi bir pozisyon alma veya bir karşı çıkma, karşı durma gibi ne bir niyetimiz ne de öyle bir gücümüz var. Yaptığımız tek şey eleştirmek buna da hakkımız olduğunu düşünüyorum, teşekkür ederim.

GT: Ben Barış Bey'e geçen haftaki toplantıyla ilgili davet üzerine bir şey söyleyeyim: Bana 24 saat önce haber verildi ve de benim telefonum olduğu için ORTAK AKIL-ANTAKYA platformunun diğer üyelerine de haber vermem için beni aramışlar. Şahsen gelebilecek bir programım yoktu. Gelirdim, koşa koşa gelirdim ama ayarlayabilecek, o günü buraya gelmek için organize edebilecek durumum yoktu. Ama bizim adımıza, başka grupların adına o toplantı izlendi. Ve biz ne yazık ki o izlenimleri kendi aramızda online toplantı ile dinlediğimizde de hiçbir sorunun yanıtını öğrenmemiş olduk. Yani yapılan çalışmalarla ilgili o çalışmaları kimlerin hazırladığını, o çalışmaların altlık olarak hangi verilere dayandığını, kentteki bundan sonra yapılacak çalışmalara, şu andaki mevcut durumun ne kadar irdelenerek o çalışmaların başlatıldığı konusundaki soruların hiçbirisine yanıt verilmediğini öğrendik; ayrıca konu ile ilgili çok uzman, benim çok değer verdiğim, yıllarca beraber koruma kurulunda çalıştığım hocamız Tamer Gök katıldı – kendisi de bu platformun üyesi, aynı zamanda ICOMOS Türkiye'nin üyesi, bize toplantıyı o aktardı. Tamer Hoca'nın planı olarak bir planın sunulması ile ilgili olan toplantıdaki beklentilerinin karşılanmadığını söyleyebilirim. Ama biliyorum ki o toplantıda plan kadar burada da gündeme getirilen yıkım meselesi de gündemi tartışmasız olarak ağırlıklı biçimde işgal etmiş. Ama sonuç olarak, esas toplantıya çağırılma davetimiz zaten planla ilgili bilgileri almaktı; ama siz planı paylaşmazsanız – sizin adınıza söylüyorum, özür dilerim – belki tekrar oradaki sunumu yapan kişiler, planı hazırlayıcılar esas bu paylaşımı yapabilirler mi bilmiyorum ama birileri yapılmasını engelliyor. Planı en azından askıya çıkmadan önce bütün açık platformların, odaların, meslek örgütlerinin, ICOMOS Türkiye Milli Komitesinin, bunların hepsinin değerlendirebileceği bir ortak alana, diyelim ki vakfınızın sitesine koyun; ilk önce orada tartışılın. Eğer müellif koymuyorsa, kimse sorumlu ya da Genel Müdürlük koysun. Biz bilmiyoruz, aradaki ilişkileri de bilmiyoruz açıkçası. Onun için bu tür bir karışıklık oluyor.

Dün için de ikinci sırada oturuyordunuz daha sonra yerinizi değiştirmişsiniz söz vermek için sizi fark edemedim. Onun için de özür dilerim.

Ayhan Kara – Hatay Ortak Meselemiz Derneği Yönetim Kurulu Başkanı

Davetiniz için ve geldiğiniz için teşekkür ederim. İlk defa Expo'ya geliyorum; prensip olarak Expo'ya tamamen karşıydım çünkü Hatay'ın o kadar meselesi dururken bu kadar paranın buraya yatırılmasına karşıydım. Bugün şahit oldum, şuradaki istinat duvarı ile Hatay'ın meselelerinin çeyreği çözülür. Buradan başlamak lazım, inanılır gibi değil. Beton yığını salonun ortasında da böyle bir kolon ve sıcağın ölmek üzereyiz, yukarıda da bu kadar donanım var, milyonlar harcadı. Biz aslında önümüze gelen listelere oy verirken yaşam alanlarımızı kimin yok

O R T A K A K I L - A N T A K Y A

edeceğini, kimin topraklarımızı betona çevireceğine, kimin suyumuzu bulandıracığına karar veriyoruz. Yani biz seçmiyoruz, birileri Ankara’da oturduğu yerden atamalar yapıyor; ondan sonra biz burada kerhen logo aşkına seçimler yapıyoruz. Deprem sonrası enkazdan görüyorum ki birçok insan ilk olarak kendi egosunu kurtarmış. Ve o egolarla gelmiş şu an “Hatay’ın geleceğini nasıl şekillendiririz”i arıyor.

Yöntem kesinlikle farklı olmalı yani 2300-2500 yıllık bir şehirden söz ediyoruz da, çalاکalem, depremden 2 ay sonra İstanbul’da yapılan toplantıda önümüze Hatay planları geldi. 2300 yılda kurulmuş bir il, 2 ayda yeniden tasarlanmış. Bunun çok acemice olduğunu dile getirdik orada. Bünyamin (Derman) Bey’e de dedim ki, “Bugüne kadar başımıza gelen her şey atanmışlardan kaynaklıdır. Gölümüzü kurutan da atanmışlar veya işte seçilmiş, seçtirilmişler; bataklıklara, çürük arazilere, dere yataklarına, Asi yatağına imar izni verenler de bu adamlar. Bizim seçmediğimiz, kerhen önümüze getirilen adamlar.” Şimdi hiç kusura bakmayın ama siz de bir atamasınız, karşımızda bir dayatmasınız. Bugüne kadar kaç şehri kurdunuz? Buna bilginiz, beceriniz, yeteneğiniz yeter mi? Neye göre siz? Yarışma mı düzenlendi de kazandınız, ihaleye mi girdiniz de kazandınız? Yok, birileri işaret ediyor. Başımıza ne geliyorsa bu tarz etkinliklerden bu tarz yaklaşımlardan ve zorlayıcı kararlardan geliyor. Yöntemi reddediyorum.

Orada (İstanbul’daki toplantıda) 250 Hataylı vardı salonda. Toplantı sona erdi, biz de dedik ki: “Gücünüz yetiyorsa bize rağmen buyurun gelin, Hatay’ı planlayın.” Düşünebiliyor musunuz cüreti; birileri bir yerde oturuyor, kendi bilgi birikimine güveniyor, burayı buradaki insanı reddederek duygularını düşüncelerini yaşanmışlarını mazilerini reddederek, yaşam alanlarını şekillendirecek ve buyur burada yaşayacaksınız diyecek. Böyle bir dünya yok.

Şurada elimde bir kumbara var, buna benzer 20 kumbara, fikir kumbarası. Bunlardan 20 tanesi konteyner kentlerde. Bunlar çocuklar tarafından boyandı, çocuklar hayallerini rüyalarını nasıl bir Hatay istediklerini resmettiler. Çok güzel kumbaralar var. Hataylıya soracağız, bütün çadır kentler konteyner kentler gezilecek, sokak sokak gezeceğiz, otagarlar, her taraf, diyeceğiz ki: “Nasıl bir Hatay istiyorsunuz, Hatay’da asla ve asla görmek istemediğiniz neler var?” Bütün bunları bu kumbaranın içine atacak insanlar biz bunları fikir bankalarına getirip tasnif edeceğiz. Ondan sonra da değerlendirmeler yapacağız.

130 sivil örgüt bir araya geldi, Hatay’da oda, vakıf, dernek, oluşum, platform, konsey, inisiyatif ne dersiniz 130’u bir arada. İki toplantı düzenledik üçüncüsü pazartesi günü. Aslında branşlaşıyoruz, yani barınmaydı, şehir planlamaydı, kültürel miras arkeolojydi, çevre doğa ama pazartesi günkü toplantı her şey. Moloz, enkaz, ayrıştırma, asbest her şeyi kapsıyor. Onun için sizlere de buradan bir davette bulunmak isterim. Pazartesi sözü olanlar lütfen gelsinler. Bakın, deprem 6 Şubat’ta ve 20 Şubat’ta karşımıza çıktı. Ama 7 aydır devam ediyor, insanlar ölmeye zehirlenmeye devam ediyor. Herkes diyor ki “ben, basında 3 ayda Hatay normale döndü haberini okudum.” Hatay normale döndü ne demek? Çadırlarda akrep ve yılan ısırıklarından ölen çocuklar var. Su bulamıyoruz, düşünebiliyor musunuz? Vazgeçtik artık başka her şeyden, hücremizi besleyecek suyumuz yok. 21. Yüzyıldayız, depremin 7. ayına girdik, su yok. Bütün Hatay halkı tek bir şey biliyor: Bizi kurtarmaya geldikleri şekilde, bizi kurtardıkları şekilde kültürel mirasımızı kurtarmaya kalkarlarsa, kurtarmasınlar, istemiyoruz. Gölge de etmesinler biz üstesinden geliriz. Çünkü yüzlerine gözlerine buluşturuyorlar.

Az önceki örnek faciaydı, kurtarılmaya namzet bir bina ortadan kaldırılıyor. Buyurun, kiminle nasıl konuşacaksınız? “Moloz değil; miras” diye bir insan zinciri düzenledik, 6 Nisan’da. Bu binaların yaşanmışlıkları var değerleri var, kıymetleri var bunları lütfen yok etmeyin. Müzeler ve Kültür Varlıkları Müdürlüğü ile toplantı düzenledik ve insan zincirine katıldılar. Orada öyle bir yaklaşım sergileyen insanlar şimdi yıkım yapıyorlar, yaptırıyorlar. Arkadaşlarımızla birlikte Kurtuluş Caddesi’nde, Eski Antakya evlerinin olduğu sokaklarda caddelerde vardiyalı gezdik. Arkadaşlarımızın elinde fotoğraf makineleri, telefonlar caydırıcı oldular ama yetmedi. Ben, grubumdaki arkadaşlar da bilir, dışarıdakiler de bilir, anarşiden yanayım. İlk etapta sonuna kadar anlatmaya çalışalım. Anlamamaya başladıklarını hissettiğimiz an ikinci aşamaya geçmek lazım çünkü burası bizim, Hatay

O R T A K A K I L - A N T A K Y A

bizim, biz burada yaşayacağız. Onlar yüzlerine gözlerine bulaştırarak burayı terk edecekler. Kimisi kariyerini dolduracak, kimisi cebini dolduracak ama diyecekler ki “yaşa”, aynı bu Expo’daki gibi, yaptılar bıraktılar.

Önerim kültürel miras konusuna dönecek olursak; hep bir ikilem yaşıyordum, yer altındaki o güzellikler, az önce sayın başkan da söz etti, bir de üzerindeki diğer güzellikler. Hangisinden vazgeçmek gerekiyordu? Bu doğal bir seleksiyon oldu. Deprem dedi ki: “Kısmen mevcut yapıları koruyun, yapabildiğiniz kadar; aşağıdaki o katmanı da ortaya çıkarırsanız bir harman çıkar ortaya.” Benim naçizane fikrimdir. Biz koruyabileceğimiz ikonik yapıları koruyalım, kimini restore edelim, yok olmuş olanları rekonstrükte edelim, ortaya çıkaralım, aslına uygun ama güçlü bir şekilde. Ama o boşluklarda, özellikle o betonarme, niteliksiz yapıların olduğu boşluklarda da kazı çalışması yaparak yer altındaki şehri ortaya çıkaralım. O zaman muazzam bir şehir çıkar ortaya. Arkeolojik olarak, tamam koruduk ettik ama şehir kurulurken de üstüne basa basa söylüyorum, burası bir engelliler şehri olacak. Neyi planlarsanız planlayın eski kentsel sit bölgesini de planlarken muhakkak engelli vatandaşlarımızın erişimine açık olmalı. Son cümlem: 130 sivil örgüt bir araya geldi ve branşlaşmalar başladı. Çalıştaylar düzenleyeceğiz her alanda, bu saatlerce sürebilir günler de sürebilir. Ve oturacağız raporlar çıkaracağız, bu planlanmış durumda ve yapılacak. Hatay’ı tesadüfe bırakmamak için büyük bir çaba sarf edeceğiz, teşekkür ederim.

Mehmet Ali Yapar – Esnaf Teşkilatı Temsilcisi

Tüm esnaf teşkilatını temsil ediyorum. Şunu rahatlıkla söyleyebilirim, takip ediyorsanız her türlü faaliyetten haberiniz oluyor, gelebiliyorsanız geliyorsunuz. Bugün bizim konfederasyon başkanımız Bendevi Palandöken buradaydı, onun programına dahildim ama yeni mezun mimar bir genç kızın babası olmak daha ağır bastı onun için buraya geldim. Şunu belirtmek istiyorum; üzerinde çok düşünüyorsunuz, çok korkuyoruz. Biz şehrimizi çok çabuk istiyoruz. Sizin bilimsel kaygılarınızı anlıyoruz. Ancak bana göre herkes çok yavaş davranıyor. Cumhurbaşkanı’ndan milletvekillerine kadar herkesten rica ettim, bütün daire müdürlerine rica ettim, Bünyamin Derman Bey’in peşini hiç bırakmadım. Bizim coğrafyamız zaten bir şeylerin gecikmesine çok müsait bir yer. Hemen yapıp olası en kısa şekilde istiyoruz.

Burası öngörüsü yüksek bir şehir. 1967 yılında küçük sanayi sitesine ihtiyacı olduğunu anlamış ve kooperatif kurmuş ama o kadar yanlış yollardan gidilmiş ki 1994’e kadar da taşınamamışız. Yani 3 yılda bitecek şeylerin 30 yılda, 40 yılda bittiği maceralarımız var bizim. İlk sanayi sitesini yerine yapmış olsaydık, Emre Bey’in yaptığı Müze Otel olmuyordu. Çünkü onun üzerine bir sanayi sitesi yapmış olacaktık. Bugün belki başka bir tarihi eserlerin üzerinde duruyoruz. Biraz da korkumuz şu: Dedemin yaşadığı ev 200 yıllıktı, şu an yıkıldı. Siz oradaki çalışmalar esnasında bakacaksınız ki altta 700 yıllık bir tane tane var. Tarihsel olarak size çok daha anlamlı gelecek, hadi onu ortaya çıkaralım diyeceksiniz. Bizim için Yeni Antakya zaten bitti. Bizim hikayelerimizin bir kısmı Eski Antakya’da bitmişti; Yeni Antakya’yı yeniden yapamayacağımız gayet aşikar. Binalar değişecek, caddeler, sokaklar değişecek. Elimizdeki tek bizim olan Eski Antakya var, ölmeden gelip şehri tekrar görmek isteyen bir nesil var. Ben çocuklarıma anlatabileceğim yerleri tekrar görmek istiyorum. Şunun ortasını bulalım, çok hızlı ile çok yavaş arasında bir orta bulalım. Ve bir an önce bize teslim edilmesini sağlayalım. Bu aynı zamanda konteynerde olumsuz şartlar altında yaşayan çocukların da yaşayabileceği bir eve gitmesi için gerekli. Sadece duygusal anlamda bakmıyoruz, barınmalarını da sağlamamız gerekiyor. Onun için resmin iki taraf gibi yürüdüğünü görebiliyorum. Ben iki tarafa da ulaşabilecek bir insanım, tek istediğim minimum hata ama maksimum hız efendim teşekkürler.

Mustafa Özçelik – Hatay Mimarlar Odası Şube Başkanı

Bahsedilen Kültür Bakanlığı’nda Genel Müdürün katıldığı toplantı üzerine herhalde bazı bilgiler size farklı aktarılmış. Toplantıda Deniz (Emir) Bey ve Yonca (Yılmaz) Hanım da vardı. Uzun süredir burada, sahada devam

eden bir yıkım var. Biz ısrarla yıkımın durması için hep beraber ifade ediyoruz. Toplantıya girdiğimiz zaman – Barış (Güleç) Bey de vardı toplantıda – gündeme girmeden Genel Müdür'den ben söz istedim ve "Sayın Genel Müdürüm sahada devam eden bu kadar yıkım varken ve onlar üzerine konuşmadan koruma amaçlı imar planı üzerine konuşmayalım, o konu acildir." dedim. Kendisi de hazır bulunanlara sordu, görüş aldı itiraz olmadığı için evet dedi ve üzerine konuşmaya başladık. Yaklaşık 45 dakika katılan hocalarımız konuştuğundan sonra ben sözü alıp buradaki durumu anlatmaya başladığım zaman ICOMOS temsilcisi olarak gelen çok saygın Tamer Hocamız, ben bunları konuşmaya gelmedim deyip gündemi değiştirme teklifinde bulundu. Toplantıda bulunan diğer arkadaşlar da burada. Hocam "ne diyorsunuz" dedik, Genel Müdür "itiraz eden var mı" diye sorduğunda itiraz etmediniz dedik. Sonradan döndük yarım bırakarak bu konu üzerinden devam ettik.

Tamer Hocamız çok değerli görüşlerini sundu, 4 madde olarak. O 4 madde dışında bir soru sormadı, yıkımla ilgili bir tek kelime etmedi ve gündemi kesmeye çalıştı. Onun dışında zaten 45 dakika Bünyamin Derman sunum yaptı, 1 saat 15 dakika hiçbir soru ve görüş alınmadı. Sorduğumuz sorularla ilgili hiçbir şey konuşulmadı ki cevabı verilsin. O çerçevede yıkımın sorunlu olması sebebiyle, bizim önerimizle gündemde başka şeyler konuşuldu. Neden bunları ifade etmek durumunda kaldım, yanlış anlaşıldı galiba, sanki konuşulmuş da cevabı yokmuş üzerinde tartışmışız gibi. O gün koruma amaçlı imar planı ile ilgili çoğu çerçevede bazı şeylerde mutabık kalındı ama Tamer Hoca sadece 4 tane madde ile ilgili görüşünü bildirdi, başka da söz almadı, itiraz etmedi. Ama yıkımla da ilgili hiçbir şey söylemedi. Bizim o anlamdaki şaşkınlığımız biraz oydu. Ben demin bu konudaki çok değerli hocalarımızdan daha çok söz söylüyoruz derken biraz da o niyetle hiç bu konuya girmeden tarifliyorum, ki gerçekten bizim hepimizin sizin bizlere daha fazla görüş ve önerilerinizi ifade etmenize ihtiyacımız var. Başka türlü çünkü bu alan yok olduktan sonra o imar planının kriterleri ile beraber belli bir çerçevede sonuca ulaşmayacağı durumda çok da anlamlı olmayacaktı. Biz onun için onu öncelikli kıldık, o plan birkaç hafta bir ay gecikir veya farklı bir şey olur, o sonradan tartışılacak bir konuydu. Bununla ilgili açıklık getireyim dedim.

Sözü almışken bağlayayım: Emeğinize sağlık, çok teşekkür ediyoruz, çok ciddi katkı veriyorsunuz. Ama ben her zaman şunu söylüyorum, tekrar tekrar vurguluyorum: Bu konuda bütün paydaşların bir araya gelmesi söz konusu olmaz ise bizim pratikte bu kentte yaşayan insanlar olarak yaşamımızı etkileyecek hiçbir sonuç çıkmayacak. Bakanlıkla beraber Büyükşehir Belediyemizle ısrarla vurgu yapıyoruz. Herkesin bir araya gelmesi gerekmiyor ama bir araya gelebilecek yapıların öbürüne, öbüründen öbürüne katkı vermesi sonucunda bu birlikteliği kurmak zorundayız. Yoksa gerçekten olduğu gibi kalacak maalesef her çaba çok kıymetli çok teşekkür ediyorum.

Yonca Yılmaz – Yerel Mimar

Bahsedilen toplantıda ben de vardım. Denildiği gibi kepçeler üzerine konuşulduğu zaman şu bakışı sadece iletmek istiyorum o toplantıdan: Güvenlikten bahsedildi, can güvenliği ve insanların mülk sahiplerinin yapılarına ulaşmayı arzuladıkları iletili. Can güvenliği olmayan durumlarda peki neden kepçe ile kaldırılıyor diye sorduğumuz zaman ise şu cevap verildi: Bir iki tane duvarın orada olmasının ne anlamı var? Yani ayakta duran duvarlara, neden orada duracaklar diye bir bakışla cevap aldık. Bunun üzerinden ilerledi ve kepçelerle kaldırılmasına mutabık kalındığı üzerinden bir görüş paylaşıldı. Hala denildiği gibi, biraz önce gruptan yerelden, ağır tonajlı kamyonlar, kepçeler hala sit alanında; koruma konusunda yer üstündeki yapıları da geçtim, şu an arkeolojik alanın üzerinde ağır tonajlı kamyonlar roller coaster (hız treni) gibi son gaz etrafını biçiyor. Yani bunun önüne geçmezsek, konuştuğumuz arkeolojik alanlar da zaten tehdit altında. Bunu söylemek istedim, teşekkür ederim.

GT: Çok teşekkür ederiz, toplantıda keşke olabilseydik çünkü o süreçle ilgili olarak, bunların hiçbirisi birbirinden bağımsız konular değil. Yani yıkımı durdurmak kadar o da bir gerekçe; hazırlanan planların verisini, bilgisini az önce söylemeye çalıştım, edinmek lazım. Planın verisi nereden gelecek; alanın şu andaki durumundan. Alanın şu

andaki durumunu bu kadar acele zaten yıkmaya kalkıştınız kalkışmadınız mı? Neyi aldınız, neyi korumaya karar verdiniz, neyi tutmaya karar verdiniz? Yani koruma planını yapıyorsanız o planın adı, doğruluğu, yanlışlığı tartışılır; koruma planı dediğiniz bir planda fiziki olarak zaten bütünlüğünü kaybetmiş bir dokunun önce analizini yapmalısınız. Neyi tutacaksınız, neyi koruyacaksınız? Bizim eleştirdiğimiz bu yönde. “Koruma planını yapıyorum ben bu konuda bütün şu veriyi elde ettim, bu veriyi şundan öğrendim bununla paylaştım, bu noktaya geldim” diyen birisinin bunun gerçekten elde ettiği bilgiyi açık kaynak olarak göstermesi lazım. Sonuç ürün değil ki, şu andaki durumun analizi lazım. Yani şu andaki koruma amaçlı imar planına altlık olacak veri yıkımdan önceki halihazır durum değil, onu söylemeye çalışıyoruz. Yani bizim yıkımın durdurulmasını önemseydiğimiz kadar, o durdurmanın bir veri olduğunu ve onun kayıtlara geçmesi gerekliliğini de savunmamız gerekiyor hep birlikte. O konuda bir mutabakata varalım. Yapıldı deniliyor, yapıldı dendiği zaman da orada sorun başlıyor. O “yapıldı”ya itiraz etmek ve onu sorgulamak lazım. Yapıldığını bir şekilde göstermiyorlarsa bundan sonrası için – yıkılıyor olmasını savunuyor değilim kesinlikle yanlış anlamayın, sonuna kadar karşıyım – ayakta durabilecek her şeyin tutulması gerektiğine sonuna kadar inanıyorum ve hazırda geldiğimde bazı yapıların üzerinde numara olduğunu, numaralandırılmış olduğunu gördüğümde dehşete kapıldım, dün de söyledim bunu. Bu nasıl olabilir, yani ayakta duran kendini taşıyan yapıları gördüklerim, Kurtuluş Caddesi üzerindeki yapılardan bahsediyorum. Bunlara böyle sökülecek bir yere taşınacak muamelesi yapmak çok yanlış. İnsanlara referanslar bırakmanız lazım kentte. Bu referansları kaybettiğimiz zaman sonra yarın öbür gün kadastro konusunda çok ciddi problemler yaşanacak.

Ayşe Kuseyri

Mesela benim binamın adresi yanlış, parsel numarası yanlış, bütün tespit yanlış. Diyorum ki: “Hanımefendi bu parsel bu fotoğrafa ait değil, ayrıca bu kapı numarası da bu parsel için değil. Size nerden buldunuz bu bilgileri?” Dediler ki, adres güncelleme yapıldı, depremin ikinci günü adres güncelleme yapıldığı iddia edildi. Böyle bir çalışma yok, olmadığını ben çok iyi biliyorum. Çünkü Büyükşehir ve Antakya Belediyesi’yle irtibat halindeyim. Adres güncellenmez de yanlış dedim, ancak bunları anlatacak bir merci bulamadım. Hanımefendi, bilgisayar ekranında yanlış olduğunu bizzat itiraf etti; “evet, yanlış yapmışım” dedi. Düzeltelim o zaman dedim, hani bir yanlıştan dönülsün, bütün sokak gidecek. Düzeltmem artık dedi, ben bu verileri AFAD’a yolladım.

Öyle mi? Peki, durdurmanın tek yolu hocam, mutlaka adli mercilere başvurup bu tespitlerin baştan aşağı yanlış olduğunu iddia etmek. Çünkü gerçekten yanlış. Asıl sorun bu, asıl sorun tespitler yanlış. Ben biliyorum binamı, diyorum ki hanımefendi bu binada ağır hasar yok, gelin sizi götürüeyim, yani o tespitler baştan aşağı yanlış. O tespitlere dayalı ihaleler dolayısıyla yanlış. Ama artık çok geç gibi görünüyor, bilmiyorum.

ŞS: Bir konu vardı, dün yaptığımız görüşmede ilk defa gündeme gelen. İyi bir tesadüf sonucu, uzun süredir düşündüğümüz Antakya’da bir ofis kurma konusunda çok somut bir adım atma şansı bulduk. Bu ofis tür araştırma merkezi, yeterli uzman desteğine sahip olmayanlar için gönüllü destek imkanı sağlayacak bir yer de olabilir. Özellikle tarihi miras için çok etkin çalışabilir diye düşünüyoruz. Ben bu konuda sadece Sinem Hanım’a bir söz vermek istiyorum, katkı koymak isteyebilir.

Sinem Seyfettinoğlu Naseh – Antakya Gazetesi ve Antakya Kültür Vakfı temsilcisi

Dün Deniz Bey’in gündeme getirdiği yerel burada yaşayan mimarların ve plancıların hepsinin bir arada çalışabilecekleri; aynı zamanda ortak aklın temsilciliğinin de bir araya gelebileceği bir yerin olmasının bir ihtiyaç olduğunu, insanların bilgilendirilecekleri bir danışma yeri olması lazım dendi. Bütün bunların ışığında bugün çok hızlı bir gelişme oldu. Antakya Belediyesi ile Ece Hanım görüştü zannediyorum, biz de vakıf olarak bu konuda

O R T A K A K I L - A N T A K Y A

gereken bütün desteği vereceğimizi belirttik. Ve en kısa zamanda bunu hayata geçirmek istiyoruz. Bu konuda yanınızdayız, ayrıca geldiğiniz için ve kattığınız bütün değerler için çok teşekkür ederiz.

Suphi Çeviker

Aslında ben araştırırken bir şey gördüm. Başka karşılaştıranlar da olmuş. Dünyada eskiden olmuş benzer depremlere örnek olarak Meksika depremi var. Onlar depremi çok eski tarihlerde iki kere yaşamış. Meksika'da da benzer durumlar var, tuzlu kum kullanımı gibi. Sonra tekrar yaşamışlar ama çok çok daha az bir kayıpla. Belki de oradaki doku nasıl korundu, ne yaptılar biraz araştırmak lazım. Bir belgesel izlemiştim onunla ilgili ama detayları benziyor mu diye, hatırlayamamıştım. Şimdi bakınca fark ettim, belki de örnek olabilir diye paylaşmak istedim, Meksika depremi önceki, 1930'larda.

GT: Bakılacak çok örnek var Antakya için, hep 2. Dünya Savaşı sonrası diyoruz ama model olarak değil ama gündeme geldiği takdirde o modelin ne tür sonuçlar doğurabileceğine ilişkin başka örnekler incelenebilir; bilenler vardır, bilmeyenler Beyrut üzerine biraz araştırılırsa Beyrut'ta savaş sonrası, 1970'lerdeki savaşın sonrasında neler oldu? Oradaki özelleştirme modelleriyle, gerçi büyük, uluslararası desteklerle ne noktalara gidildi? Onlara biraz bakmakta yarar var. Bosna için farklı modeller var, yakın tarihli. Zira sabahki ilk konuşmalarda Yasemin Hanım'ın sözünü ettiği konular giderek geliyor; yeni bildirdiğeler, bu tür konular üzerine biraz yazılıyor çiziliyor, geliyor. Her kültürel kimlik kendisine başka bir yol çiziyor ama bakılmasını öneririm. Can Hoca'nın iki günlük toplantı sonunda aldığı notlar var, sözü ona bırakıyorum.

CB: Aslında bütün toplantı notları değil ama arada konuştuğumuz, bugünkü toplantı özellikle, sorunlar o kadar fazla ki, onların ortaya konması ve onlarla ilgili çözümler üzerine odaklandı. Ama bir de tabii dün biraz ve bugün sabah da konuştuğumuz, işin kavramsal çerçevesi meselesi var. Yani, bunun üzerinde de düşünmek gerekiyor. Onun için ben bazı notlar yazdım, bu toplantının bir sonuç bildirgesi falan gibi değil; sakın ola ki ama muhtemelen bunun üzerinde biraz daha çalışacağız, herhalde ORTAK AKIL-ANTAKYA'nın web sayfasında ve sayfalarında paylaşacağız. Ve bunun üzerine bazı katkılar bekleyeceğiz. Onun için ben bunları size okuyup biraz anlatayım:

- En başta şu önemli, bir kere Antakya için kaçınılmaz bir değişimin kabul etmek,
- Yara almış olan somut ve somut olmayan mirası, özgün unsurları ile ve en az varsayımla yeniden canlandıran bir yaklaşım bulmak gerekiyor.
- Kentin derin tarihinin katmanlarını, hoyratça davranmadan ve büyük problemler yaratmadan görünür hale getirmek gerekir.
- Bütün bu çalışmalar toplumsal katılımı ve "tam açık iletişimden" beslenmeli,
- Yapılması planlanan her şey eski ve yeninin kentsel alanda birlikteliğinden güç almalı.
- Bu büyük afeti ve nedenlerini bir kere unutmamak gerekiyor ve ikincisi çok konuşmadık ama kaybedilen canları onurlandırmak gerekiyor. Yani bu bizde çok az yapılır ama önemli bir konu olduğunu düşünüyorum.
- Ve bu yok oluşun yarattığı fırsatları kentsel yaşam ve kültür alanlarını geliştirmek için kullanan bütüncül bir yaklaşım geliştirmek gerekiyor.

Bu bir sonuç bildirgesi değildir ama önemli olduğu düşündüğüm bazı hususlar bunlar, hepimize sevgi ve saygılar.